

Bank VTB (Azərbaycan) ASC

Maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Maliyyə hesabatları

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabat	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	4

Maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Əsas fəaliyyət	5
2. Hesabatların tərtibatının əsası	5
3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı	6
4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları	14
5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	17
6. İnvestisiya qiymətli kağızları	17
7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	17
8. Törəmə maliyyə alətləri	18
9. Müştərilərə verilmiş kreditlər	18
10. Əmlak və avadanlıqlar	27
11. Qeyri-maddi aktivlər	28
12. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəliyi	28
13. Vergilər	28
14. Digər aktivlər və öhdəliklər	30
15. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	30
16. Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31
17. Kapital	31
18. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	31
19. Kredit zərərinin qaytarılması və digər dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlar	34
20. Dövlət qrantları	34
21. Xalis faiz gəliri	35
22. Haqq və komissiya gəliri və xərci	35
23. Əməliyyat xərcləri	36
24. Risklərin idarə edilməsi	36
25. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri	46
26. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili	49
27. Əlaqəli tərəflər haqqında açıqlamalar	49
28. Maliyyə fəaliyyətindən irəli gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər	51
29. Kapitalın adekvatlığı	51
30. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr	52

Müstəqil auditorun hesabatı

Bank VTB (Azərbaycan) ASC-nin
Səhmdarlarına və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz Bank VTB (Azərbaycan) ASC-nin ("Bank") 31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən maliyyə hesabatları 31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bankın maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına ("BAS") uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın *Maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti* bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının Peşəkar mühasiblərin etika məəcəlləsi"nə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) ("MBESŞ Məcəlləsi") uyğun olaraq" biz Bankdan müstəqillik və biz MBESŞ Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsas təmin edir.

Maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və Audit komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının MHBS-lərə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqqılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarət üzrə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Bankı ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit komitəsi Bankın maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarət üzrə məsuliyyət daşıyır.



**Building a better
working world**

Maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit sübutunu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilməsi və hazırlanması məqsədilə audite aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Bankın daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit sübutlarına əsaslanaraq Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələrimiz audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit sübutlarına əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Bankın daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.
- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.

Biz Audit komitəsinin nəzərinə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları çatdırırıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

19 mart 2021-ci il

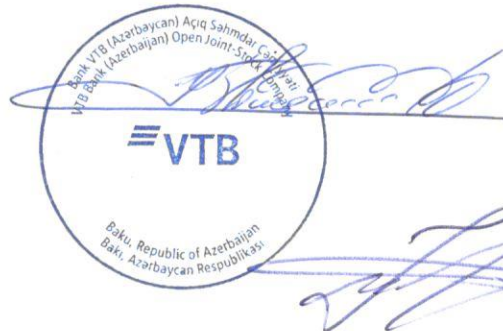
Bakı, Azərbaycan

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabr 2020-ci il tarixinə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2020	2019
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	56,532	60,329
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankında məcburi ehtiyatlar		471	440
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	308	302
İnvestisiya qiymətli kağızları	6	14,432	19,082
Törəmə maliyyə aktivləri	8	180	27
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	121,058	90,604
Əmlak və avadanlıqlar	10	1,796	1,451
İstifadə hüququ olan aktivlər	12	1,315	720
Qeyri-maddi aktivlər	11	3,292	2,151
Təxirə salınmış vergi aktivləri	13	800	-
Digər aktivlər	14	9,806	8,020
Cəmi aktivlər		209,990	183,126
Öhdəliklər			
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	15	29,744	20,580
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	16	85,267	70,730
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	8	-	144
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi		1,569	1,300
İcarə öhdəlikləri	12	1,402	756
Digər öhdəliklər	14	4,637	4,293
Cəmi öhdəliklər		122,619	97,803
Kapital			
Səhmdar kapitalı	17	315,815	315,815
Yığılmış zərər		(228,444)	(230,492)
Cəmi kapital		87,371	85,323
Cəmi öhdəliklər və kapital		209,990	183,126

Maliyyə hesabatlarını Bankın İdarə Heyətinin adından imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Vadim Klimenko



İdarə Heyətinin Sədri vəzifəsini icra edən

Yusif Məmmədov

Baş Mühasib

19 mart 2021-ci il

Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabat**31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2020	2019
Effektiv faiz dərəcəsini istifadə etməklə hesablanmış faiz gəliri		12,595	12,853
Faiz xərci		(4,215)	(3,209)
Xalis faiz gəliri	21	8,380	9,644
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərinin qaytarılması	19	9,683	340
Kredit zərərinin qaytarılmasından sonra xalis faiz gəliri		18,063	9,984
Haqq və komissiya gəliri	22	3,319	2,582
Haqq və komissiya xərci	22	(1,568)	(1,098)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülmüş maliyyə aktivlərinin uçotdan çıxarılması üzrə xalis zərərlər		-	(351)
Maliyyə alətlərinin və kredit şərtlərinin dəyişdirilməsinin ilkin tanınması üzrə yaranan xalis zərər		(3,690)	(3,017)
Xarici valyuta üzrə xalis gəlirlər/(zərərlər):			
- Diliq əməliyyatları		2,684	585
- Məzənnə fərqləri		(855)	727
Dövlət qrantları	20	380	15,359
Digər gəlir		633	402
Qeyri-faiz gəliri		903	15,189
Əməliyyat xərcləri	23	(17,718)	(17,925)
Mənfəət vergisi faydasından əvvəl mənfəət		1,248	7,248
Mənfəət vergisi faydası	13	800	-
İl üzrə xalis mənfəət		2,048	7,248
İl üzrə digər məcmu gəlir		-	-
İl üzrə cəmi məcmu gəlir		2,048	7,248

Kapitalda dəyişiklik haqqında hesabat**31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Səhmdar kapitalı	Yığılmış zərər	Cəmi kapital
1 yanvar 2019-cu il	315,815	(237,740)	78,075
İl üzrə cəmi məcmu gəlir	-	7,248	7,248
31 dekabr 2019-cu il	315,815	(230,492)	85,323
İl üzrə cəmi məcmu gəlir	-	2,048	2,048
31 dekabr 2020-ci il	315,815	(228,444)	87,371

Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2020	2019
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		14,817	10,640
Ödənilmiş faiz		(3,418)	(2,898)
Alınmış haqq və komissiya		3,215	2,414
Ödənilmiş haqq və komissiya		(1,655)	(1,086)
Xarici valyuta ilə dilinq əməliyyatlarından realizasiya olunmuş xalis gəlirlər		2,387	703
Alınmış digər əməliyyat gəliri		357	289
İşçilər üzrə ödənilmiş xərclər		(10,636)	(9,035)
Ödənilmiş digər əməliyyat xərcləri		(4,258)	(4,007)
Əməliyyat fəaliyyəti ilə bağlı alınmış dövlət qrantları	20	-	13,283
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		809	10,303
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis (artım)/azalma</i>			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		(6)	-
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankında məcburi ehtiyatlar		(31)	(31)
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(30,077)	(18,509)
Digər aktivlər		327	829
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis artım/(azalma)</i>			
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		7,995	3,003
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		14,832	2,667
Digər öhdəliklər		(142)	83
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(6,293)	(1,655)
Ödənilmiş mənfəət vergisi		-	-
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(6,293)	(1,655)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(99,706)	(321,515)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılmasından və geri alınmasından daxilolmalar		104,330	332,115
Əmlak və avadanlıqların alınması		(661)	(1,261)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması		(2,224)	(1,184)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		1,739	8,155
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Borc öhdəliklərindən daxilolmalar	28	1,793	9,392
Ödənilmiş icarə öhdəlikləri	12	(773)	(294)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		1,020	9,098
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri		(263)	370
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis (azalma)/artım		(3,797)	15,968
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, dövrün əvvəlinə		60,329	44,361
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, dövrün sonuna	5	56,532	60,329

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

Bank VTB (Azərbaycan) Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ("Bank") Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq 14 dekabr 1993-cü il tarixində "AF-Bank" ASC kimi təsis edilmişdir. Bank 22 oktyabr 1993-cü il tarixində Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı ("ARMB") tərəfindən verilmiş 162 qeydiyyat nömrəli ümumi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bank əhalidən əmanətlər alır və kreditlər verir, Azərbaycanın daxilində və xaricə pul vəsaitlərinin köçürülməsini həyata keçirir, valyuta mübadiləsi aparır və kommersiya və pərakəndə müştərilərə digər bank xidmətləri göstərir.

Bank 29 dekabr 2006-cı il tarixli "Əmanətlərin sığortalanması haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulan əmanətlərin sığortalanması üzrə dövlət proqramında iştirak edir. Sığorta, Bank ödəmə qabiliyyətini itirərsə və ARMB-nin bank lisenziyası geri çağırılsa, Bankın öhdəliyini əhatə edir.

27 oktyabr 2007-ci ildə Kiprdə Balmwell Limited MMC və Nies Ventures Limited MMC kimi qeydiyyatla alınmış iki şirkət keçmiş səhmdarlardan Bankdakı səhmlərin 99.8%-ni almışdır. 31 iyul 2008-ci il və 9 noyabr 2009-cu il tarixlərində "Bank VTB" PSC (Rusiya Federasiyası) ("Ana şirkət") və "Ata Holding" ASC, Nies Ventures Limited MMC-dən və Balmwell Limited MMC-dən Bankdakı səhmlərin, müvafiq olaraq, 51%-ni və 48.99%-ni almışdır. 13 oktyabr 2017-ci il tarixində VTB 24 (Bank VTB PSC-nin törəmə müəssisəsi) "Ata Holding" ASC-dən Bankın 48.99%-ni almışdır. 2018-ci il ərzində Bank VTB PSC VTB 24-dən Bankın səhmlərinin 48.99%-ni almışdır və hal-hazırda Bankın 99.99% səhmlərinə sahibdir.

Bankın Azərbaycan Respublikasında 4 filialı var (2019-cu il: 4 filial). 31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bankın 361 işçisi var idi (2019-cu il: 315).

Bank Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, Xətai prospekti, 38 hüquqi ünvanında qeydiyyatla alınmışdır.

31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərində Bankın səhmdar kapitalına aşağıdakı səhmdarlar sahib olmuşlar:

	2020-ci il, %	2019-cu il, %
Səhmdarlar		
"Bank VTB" PSC (Rusiya Federasiyası)	99.99	99.99
Ağayev Adıgözəl	0.01	0.01
Cəmi	100.00	100.00

Hazırkı maliyyə hesabatlarının tarixinə Banka nəzarət hüququna malik olan yekun tərəf "Bank VTB" PSC (Rusiya Federasiyası) vasitəsilə Rusiya Federasiyasının hökumətidir.

2. Hesabatların tərtibatının əsası

Ümumi məsələlər

Hazırkı maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır.

Bank mühasibat uçotu qeydlərini Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq aparır. Hazırkı maliyyə hesabatları MHBS-yə uyğunlaşmaq məqsədilə yuxarıda qeyd edilmiş düzəlişlər edilmiş və yenidən təsnifatı aparılmış uçot qeydlərinə əsaslanır.

Hazırkı maliyyə hesabatları, ədalətli dəyəri ilə ölçülən törəmə maliyyə alətləri istisna olmaqla, ilkin dəyər prinsipi əsasında hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan manatı ("AZN") Bankın hesabat və funksional valyutasıdır. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Hazırkı maliyyə hesabatları, səhmlərin dəyəri və xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar istisna olmaqla, min AZN ilə təqdim edilir.

Hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında tətbiq edilən əsas mühasibat uçotu prinsipləri aşağıdakı Qeyd 3-də göstərilir. Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, həmin prinsiplər təqdim olunmuş bütün dövrlərə ardıcıl qaydada tətbiq edilmişdir.

COVID-19 pandemiyasının təsiri

2020-ci ildə COVID-19 pandemiyasının sürətli yayılması fonunda bir çox ölkələrin, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının hökuməti yayılmanın qarşısını almaq üçün səyahət məhdudiyətləri, karantin, müəssisə və digər məkanların bağlanması və müəyyən ərazilərdə evdən çıxma qadağası kimi bir sıra tədbirlər görmüşlər. Bu tədbirlər global təchizat zənciri, məhsul və xidmətlərə tələbat, həmçinin işgüzar fəaliyyətin miqyasına təsir göstərmişdir. Həm pandemiyanın özünün, həm də əlaqəli səhiyyə və sosial tədbirlərin müxtəlif sahələrdən olan şirkətlərin əməliyyatlarına təsir göstərəcəyi gözlənilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

2. Hesabatların tərtibatının əsası (davamı)

COVID-19 pandemiyasının təsiri (davamı)

COVID-19 pandemiyasının səbəb olduğu iqtisadi tənəzzülün qarşısını almaq üçün Azərbaycan Respublikasının hökuməti və ARMB dəstək paketini təqdim etmişlər. Bu tədbirlərə, digər tədbirlərlə yanaşı təsirə məruz qalmış sahələrə və fiziki şəxslərə imtiyazlı kreditlər verilməsi, habelə maliyyə sektorunun resurslarla təmin etmək qabiliyyətini qorumaq və COVID-19 pandemiyası ilə bağlı tədbirlər nəticəsində likvidlik çatışmazlığına yol verməməkdə müştərilərə dəstək göstərmək üçün müəyyən tənzimləyici məhdudyyətlərin yumşaldılması daxildir.

Bank, pandemiyanın və dəyişən iqtisadi şəraitlərin onun fəaliyyətinə, maliyyə vəziyyətinə və maliyyə nəticələrinə təsirini qiymətləndirməyə davam edir.

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər

Bank 16 sayılı MHBS-yə "COVID-19 ilə bağlı icarə güzəştləri" adlı düzəlişi erkən tətbiq etmişdir. Bu düzəlişə görə, icarəçilər COVID-19 pandemiyasının birbaşa nəticəsi olaraq yaranan icarə güzəştlərinin icarə dəyişikliyi olub-olmamasının ölçülməsi tələbindən azad edilir. Buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı digər standart, şərh və ya düzəliş olmamışdır.

1 yanvar 2020-ci ildən qüvvəyə minən bir neçə digər düzəliş tətbiq olunmuş, lakin Bankın maliyyə hesabatlarına təsir göstərməmişdir.

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Bank, törəmə alətlər kimi maliyyə alətlərini hər balans hesabatı tarixində ədalətli dəyərle ölçür. Amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçülən maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərləri Qeyd 25-də açıqlanır.

Ədalətli dəyər ölçmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan müntəzəm əməliyyatlar zamanı aktivin satılmasından alınacaq və ya öhdəliyin köçürülməsinə görə ödəniləcək məbləğdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aşağıdakı yerlərdən birində aparılması ehtimal edilir:

- ▶ Aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarı; və ya
- ▶ Əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarı.

Bankın əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri bazar iştirakçıları aktivini və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz hərəkətlərində ən yaxşı iqtisadi mənfəələrini güdürlər. Qeyri-maliyyə aktivinin ədalətli dəyəri ölçülərkən bazar iştirakçısının, aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə və ya həmin aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə edəcək digər bazar iştirakçısına satmaqla, iqtisadi fayda əldə etmək qabiliyyəti nəzərə alınır.

Bank mövcud şəraitdə münasib olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir. Maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyəri ölçülən və ya təqdim edilən bütün aktivlər və öhdəliklər ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında ədalətli dəyər iyerarxiyasının daxilində aşağıda təsvir olunan kateqoriyalara bölünür:

- ▶ Səviyyə 1 – oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün fəal bazarlarda kvotasiya edilmiş (təshih edilməmiş) qiymətləri mövcud olanlar;
- ▶ Səviyyə 2 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları birbaşa və ya dolayısı ilə müşahidə edilən qiymətləndirmə üsulları;
- ▶ Səviyyə 3 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları müşahidə edilməyən qiymətləndirmə üsulları.

Maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Bank hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

İlkin tanınma

Tanınma tarixi

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yeni Bank aktiv və ya öhdəliyi almaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatları qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlər və öhdəliklərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin alınması və ya satılması deməkdir.

Maliyyə alətlərinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərle ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

Bank bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin aşağıdakılardan biri ilə ölçülmüş müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:

- ▶ Amortizasiya hesablanmış dəyər;
- ▶ DMGƏD;
- ▶ MZƏD.

Bank törəmə və ticarət portfeli MZƏD ilə təsnif edir və ölçür. Bank maliyyə alətlərini bu halda MZƏD ilə təyin edə bilər ki, bunu etməklə ölçmə və ya tanınma uyğunsuzluqlarını aradan götürmüş və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaltmış olsun.

Kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanətləri istisna olmaqla maliyyə öhdəlikləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılanda, törəmə alətlər olanda və ya ədalətli dəyər təyin edilməsi tətbiq ediləndə amortizasiya edilmiş dəyər və ya MZƏD ilə ölçülür.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə kreditlər, amortizasiya hesablanmış dəyərle investisiya qiymətli kağızları

Bank kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri, investisiya borc qiymətli kağızlarını və digər maliyyə investisiyalarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya edilmiş dəyərle ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivi biznes modeli çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivi üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüatı ilə aşağıda açıqlanır.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədinə çatmaq üçün Bank, maliyyə aktivləri qrupunun idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə biznes modelini müəyyən edir.

Bankın biznes modeli hər bir alət üzrə deyil, ümumi portfeller səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılar da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- ▶ Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar müəssisənin əsas idarə heyətinə necə çatdırılır;
- ▶ Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları; və
- ▶ Biznesi idarə edən menecerlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərində, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanması);
- ▶ Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Bankın qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə almadan ağılabatan şəkildə baş verməsi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır. İlkin tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Bankın ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə həyata keçirilirsə Bank həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən belə məlumatları nəzərə alır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımı olaraq Bank maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılarda və ya əlavə/əndirim amortizasiya ediləndə) dəyişə bilər.

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərində görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmək üçün Bank mühakimələr yürüdüür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır. Əksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyədən daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız əsas məbləğin və faizin ödənişi olan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmır. Belə hallarda maliyyə aktivi MZƏD ilə ölçülməlidir.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər

Bank maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədalətli dəyərlə tanınır. İlkin tanınmadan sonra Bankın hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış və GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür. İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər və akkreditivlər kimi öhdəliklər öhdəliyin müddəti ərzində Bankın əvvəlcədən müəyyən edilmiş şərtlərlə müştəriyə kredit təqdim etməsini nəzərdə tutur. Maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə eyni qaydada bu müqavilələr GKZ tələblərinin əhatə dairəsinə daxildir.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yenidən təsnif edilməsi

Bank maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün biznes modelini dəyişdiyi müstəsna hallar istisna olmaqla, Bank maliyyə aktivlərini ilkin tanınmadan sonra yenidən təsnif etmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnif edilmir. 2020-ci ildə Bank hər hansı maliyyə aktivi və öhdəliyini yenidən təsnif etməmişdir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kassada olan pul vəsaitləri, ARMB-dən alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatlar və ARMB tərəfindən buraxılmış qısamüddətli notlar istisna olmaqla) və ödəmə müddəti verildiyi tarixdən etibarən doxsan gündən artıq olmayan və müqavilə yüklülüyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankında məcburi ehtiyatlar

ARMB-də AZN və xarici valyuta ilə mütləq pul qalıqları Bankın gündəlik əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi üçün istifadə edilə bilməyən və buna görə də pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın tərkibində pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri kimi tanınmayan faizsiz mütləq ehtiyat qalıqlarından ibarətdir.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Digər təşkilatlardan alınacaq məbləğlər Bank pul vəsaitlərini qarşı tərəf banklara yaranmış debitor borclarının ticarətini aparmaq niyyəti olmadan təqdim etdikdə qeydə alınır (həmin debitor borclarının ödəniş müddəti dəqiq tarixdə və ya müəyyən ediləcək tarixdə başa çata bilər). Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər gözlənilən kredit zərərləri çıxılmaqla amortizasiya edilmiş dəyərlə uçota alınır.

İnvestisiya qiymətli kağızları

İlkin qiymətləndirmədən sonra investisiya qiymətli kağızları (o cümlədən ARMB tərəfindən buraxılmış qısamüddətli notlar) amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülür. Amortizasiya hesablanmış dəyər vəsaitlər üzrə diskont və ya mükafat, həmçinin effektiv faiz dərəcəsinin (EFD) ayrılmaz hissəsi olan dəyərləri nəzərə alaraq hesablanır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Törəmə maliyyə alətlər

Adi fəaliyyətində Bank müxtəlif törəmə maliyyə alətlərindən, o cümlədən valyuta bazarlarında fyuçers, forvard, svop və opsiyon alətlərindən istifadə edir. Belə maliyyə aktivləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılır və ədalətli dəyərlə əks etdirilir. Ədalətli dəyər bazar kotirovkaları və ya cari bazarı, müvafiq alətin müqavilə qiymətlərini və ya digər amilləri nəzərə alan qiymətləndirmə modelləri əsasında müəyyən edilir. Müsbət ədalətli dəyəri olan törəmə alətlər aktivlərin tərkibində, mənfəət ədalətli dəyəri olanlar isə öhdəliklərin tərkibində əks etdirilir. Bu alətlərdən irəli gələn gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatla alətin xüsusiyyətindən asılı olaraq ticarət qiymətli kağızlarından xalis gəlirlər/(zərərlər) və ya xarici valyuta ilə diling əməliyyatlarından xalis gəlirlər/(zərərlər) kimi daxil edilir. Asılı törəmə alət, birləşmiş alətin pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsinin muxtar törəmə alətə oxşar şəkildə dəyişməsi ilə nəticələnən törəmə olmayan əsas aləti də özünə daxil edən hibrid müqavilənin tərkib hissəsidir. Asılı törəmə alət əks təqdirdə müqaviləyə əsasən tələb edilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsi və ya hamısının təyin edilmiş faiz dərəcəsinə, maliyyə alətinin qiymətinə, əmtəə qiymətinə, xarici valyuta məzənnəsinə, qiymət və ya dərəcələr indeksinə, kredit reytinginə və ya kredit indeksinə və ya digər dəyişənə uyğun olaraq düzəliş edilməsinə səbəb olur, bir şərtlə ki, qeyri-maliyyə dəyişəni halında dəyişən müqavilə tərəfinə xas deyildir. Maliyyə alətinə əlavə edilmiş, lakin müqaviləyə əsasən həmin alətdən asılı olmadan köçürülə bilən və ya sövdələşmə üzrə fərqli qarşı tərəfə malik olan törəmə alət asılı törəmə alət deyil, fərdi maliyyə alətidir.

Maliyyə öhdəlikləri və qeyri-maliyyə əsas müqavilələrdən asılı olan törəmə alətlər ayrıca törəmə alətlər kimi uçota alınır və törəmə alət anlayışına uyğun gələndə (yuxarıda müəyyən edildiyi kimi), iqtisadi xüsusiyyətləri və riskləri əsas müqavilənin xüsusiyyət və riskləri ilə sıx əlaqəli olmayanda və əsas müqavilənin özü ticarət üçün saxlanılmayanda və ya MZƏD ilə təyin edilməyəndə ədalətli dəyərlə tanınırdı. Əsas alətdən ayrılan asılı törəmə alətlər ticarət portfelində ədalətli dəyərlə əks etdirilirdi, ədalətli dəyerdə dəyişikliklər isə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda tanınırdı.

Maliyyə aktivləri biznes model və YƏMFÖ qiymətləndirmələri əsasında təsnifləşdirilir.

Borc öhdəlikləri

Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşmasının mahiyyəti Bankın üzərinə aşağıdakı öhdəliklərdən birinin qoyulması ilə nəticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivini çatdırmaq və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər, müştəri hesabları və subordinasiyalı borclar daxildir. İlk tanınmadan sonra borc öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərlə, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ölçülür. Gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə borc öhdəlikləri silindikdə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində əks etdirilir.

Bank öz borc öhdəliyini satın alırsa, bu, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan çıxarılır və öhdəliyin qalıq dəyəri və ödənilmiş vəsait arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

İcarələr

Bank, qısamüddətli icarələr və az dəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçmə yanaşmasını tətbiq edir. Bank icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və müvafiq aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

İstifadə hüququ olan aktivlər

Bank istifadə hüququ olan aktivləri icarənin başlanma tarixində (yeni əsas aktiv istifadə üçün uyğun olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə zərərlərini çıxmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivlərin maya dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği, çəkilən ilkin birbaşa xərclər və icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş hər hansı icarə ödənişləri daxildir. İcarə müddətinin sonunda mülkiyyət hüququnun Banka keçəcəyi haqqında kifayət qədər əminlik olmadığı təqdirdə, tanınmış istifadə hüququ olan aktivlər ehtimal edilən istifadə müddəti (3-4 il) və icarə müddətindən daha qısa olanı üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya edilir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

İcarə öhdəlikləri

İcarənin başlanma tarixində, Bank icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə icarə güzəştləri üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla sabit ödənişlər (o cümlədən məhiyyətə sabit ödənişlər), indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri və zəmanətli son qalıq dəyəri üzrə icarəçi tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər daxildir. İcarə ödənişlərinə həmçinin Bank tərəfindən gerçəkləşdirilməsi əsaslı şəkildə yəqin olduğu halda alış hüququnun gerçəkləşdirildiyi qiymət və icarə müddəti ərzində Bank icarəni ləğv etmə hüququnu gerçəkləşdirsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri daxildir. İndeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişkən icarə ödənişləri ödənişin həyata keçirilməsi ilə nəticələnən hal və ya şəraitin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

İcarələr (davamı)

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə Bank icarənin başlanma tarixinə olan marjinal faiz dərəcəsinə istifadə edir. Başlanma tarixindən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizin artımını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, modifikasiya, icarə müddətində dəyişiklik, mahiyyətə sabit icarə ödənişlərində dəyişiklik və ya əsas aktivin alınması üzrə qiymətləndirmədə dəyişiklik baş verdikdə icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür.

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Bank qısamüddətli icarənin tanınması üzrə istisnayı qısamüddətli icarələrə tətbiq edir (yeni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 aydan çox olmayan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələr). Bank həmçinin azdəyərli aktivlərin tanınması üzrə istisnayı azdəyərli hesab edilən (yeni 5,000 ABŞ dollarından az) ofis avadanlığının icarəsinə tətbiq edir. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə xərc kimi tanınır.

Maliyyə alətlərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi

Bank maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin tanınmış məbləğlərini qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanı əvəzləşdirmə əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktivini reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda, qarşılıqlı əvəzləşdirir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir. Əvəzləşdirmə hüququ gələcək hadisədən asılı olmamalıdır və bütün aşağıdakı hallarda qanuni hüquqa malik olmalıdır:

- ▶ Biznesin adi gedişində;
- ▶ Öhdəliklər yerinə yetirilmədikdə; və
- ▶ Müəssisə və bütün qarşı-tərəflər iflasa uğradıqda və ya müflisləşdikdə.

Bu adətən əsas əvəzləşdirmə razılaşmalarında baş vermir və əlaqəli aktiv və öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ümumi məbləğdə göstərilir.

Restrukturizasiya edilmiş kreditlər

İmkan dairəsində Bank girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivini uçotdan çıxarır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda uçotdan çıxarma ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni kredit AYKD-yə aid edilmədikdə yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Faiz dərəcəsinə əhəmiyyətli dəyişikliklə yanaşı kreditin şərtləri yenidən razılaşdırılarda müqavilə valyutası dəyişmədikdə dəyərsizləşmiş kreditlərin restrukturizasiyası maliyyə alətinin uçotdan çıxarılmasına səbəb olmur.

Müştəriyə verilən kreditin uçotdan çıxarılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Bank aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- ▶ Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- ▶ Qarşı-tərəfin dəyişməsi;
- ▶ Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik uçotdan çıxarmaya gətirib çıxarmır. İlk EFD ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri ayrıca cərgədə qeydə alır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivini (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda balansda əks etdirilmir:

- ▶ Aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarının vaxtı başa çatmışdır;
- ▶ Bank özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmüş və ya aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüququnu saxlayaraq, onları "tranzit" razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmüşdür; və
- ▶ Bank: (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin əksəriyyətini köçürmüş; (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürməmiş və ya özündə saxlamamış, lakin onlar üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdür.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması (davamı)

Bank aktivdən pul vəsaitləri hərəkətini almaq hüququnu köçürmüş və aktiv üzrə risk və səmərələrin əksəriyyətini nə köçürməmiş, nə onları özündə saxlamamış, nə də aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürməmişdirsə, aktiv, Bankın həmin aktivdə davam edən iştirakı müqabilində əks etdirilir. Köçürülmüş aktiv üzrə zəmanət formasında aktivdə iştirakın davam etməsi aktivin ilkin balans dəyəri ilə Bankdan tələb oluna biləcək maksimal ödəniş məbləğindən az olanı ilə ölçülür.

Aktivdə iştirak, köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və/və ya satın alınmış opsiyon (o cümlədən netto əsasla ödənilən opsiyon və ya analoji alət) formasında davam edirsə, Bankın davam edən iştirakının həcmi köçürülən aktivin Bank tərəfindən geri alınacaq dəyərində bərabərdir. Lakin ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən aktiv üzrə yazılı put-opsionu (o cümlədən netto əsasla ödənilən opsiyon və ya analoji alət) istisna təşkil edir və bu halda Bankın davam edən iştirakının həcmi, köçürülən aktivin ədalətli dəyəri və opsiyonun icra qiymətindən az olanı ilə məhdudlaşır.

Silinmə

Maliyyə aktivləri yalnız Bankın maliyyə aktivlərini bərpa etməklə bağlı əsaslı gözləntiləri olmadıqda və nəticədə bərpa təqibi dayandırıldıqda tam və ya qismən silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış kredit ehtiyatından böyükdürsə, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi tanınır, sonra isə ümumi balans dəyərində aid edilir. Sonrakı bərpalar kredit zərəri üzrə xərcin azaldılmasına gətirib çıxarır. Silinmə uçotdan çıxarmanın bir növüdür.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, ləğv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

Mövcud olan bir maliyyə öhdəliyi eyni kreditor qarşısında tam fərqli şərtlərlə digəri ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtlərinə əhəmiyyətli düzəlişlər edildikdə, belə əvəz etmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin uçotdan çıxarılmasını və yeni öhdəliyin tanınmasını tələb edir və müvafiq balans dəyərlərindəki fərqlər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda əks etdirilir.

Vergilər

Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının qanunları əsasında hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qudvilin və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyəndə və əməliyyat zamanı nə uçot mənfəətinə, nə də vergiyə cəlb edilən mənfəətə və ya zərəre təsir göstərmədiyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarlı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları ilə bağlı Azərbaycanda ƏDV, əmlak vergisi, ödəmə mənbəyində tutulan vergi və s. kimi müxtəlif əməliyyat vergiləri tutulur. Bu vergilər əməliyyat xərclərinin tərkibinə daxil edilir.

Əmlak və avadanlıq

Əmlak və avadanlıq, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərinə çıxmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Əmlak və avadanlığın balans dəyəri dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən qiymətləndirilir.

Aktiv istifadə edilmək üçün hazır olduğu andan bu aktiv üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlayır. Köhnəlmə aktivlərin balans dəyərlərini aşağıda göstərilən proqnozlaşdırılan istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

<i>ii</i>	
İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	3-5
Kompüterlər	4
Mebel və avadanlıq	4
Nəqliyyat vasitələri	4
Digər əmlak və avadanlıq	5

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Əmlak və avadanlıq (davamı)

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və metodlar yenidən baxılaraq, hər maliyyə ilinin sonunda lazım olduqca yeniləşdirilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, digər əməliyyat xərclərinə daxil edilir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər kompüter proqramlarından və lisenziyalardan ibarətdir. Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq ilkin dəyəri ilə tanınır. İlk tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və yığılmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyəri ilə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud və ya qeyri-məhdud müddətlər kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 3-10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır və həmin qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətləri mövcud olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirmə aparılır. Qeyri-müəyyən müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya dövrləri və metodları ən azından hər maliyyə ilinin sonunda yenidən baxılır.

Ehtiyatlar

Bank, keçmiş hadisələr nəticəsində hüquqi və ya işgüzar praktikadan irəli gələn öhdəliklərə malik olduqda, bu öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi resursların sərf olunmasının ehtimalı böyük olduqda və öhdəliklərin məbləği kifayət qədər dəqiq ehtimal edilə bildikdə, ehtiyatları uçota alır.

Pensiya təminatı və işçilərə digər ödənişlər üzrə öhdəliklər

Bank işə götürənin cari ödəmələrinin işçilərə ümumi əmək haqqı ödənişlərinin müəyyən faizi kimi hesablanması nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikasının dövlət pensiya təminatı sistemindən əlavə hər hansı fərdi pensiya təminatı sistemində malik deyildir. Bu xərclər müvafiq əmək haqqının aid olduğu hesabat dövründə əks etdirilir. Bundan əlavə, Bank əmək fəaliyyəti başa çatdıqdan sonra işçilərə əhəmiyyətli ödənişlər etməli deyildir.

Mülkiyyətə alınmış girov

Müəyyən hallarda girov ödənilməmiş kreditlər üzrə tutmanın yönləndirilməsindən sonra mülkiyyətə alınır. Mülkiyyətə alınmış girov 2 sayılı MUBS "Ehtiyatlar" a uyğun olaraq ilkin dəyər və ya xalis satış dəyəri ilə ölçülür (hansı daha aşağı olarsa) və hesabatlarda "Digər aktivlər" daxilində göstərilir.

Səhmdar kapitalı

Adi səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çekilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Dividendlər

Dividendlər, yalnız hesabat tarixindən gec olmayaraq elan edildiyi halda, öhdəlik kimi əks etdirilir və hesabat tarixinə kapitalın məbləğindən çıxılır. Dividendlər haqqında məlumat hesabat tarixindən əvvəl və eləcə də hesabat tarixindən sonra, lakin maliyyə hesabatları təsdiq edildikdən əvvəl təklif və ya elan edildikdə açıqlanır.

Şerti aktivlər və öhdəliklər

Şerti öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olduğu hallar istisna olmaqla, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şerti aktivlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal ediləndə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlir Bank tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Gəlirin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Gəlir və xərclərin tanınması (davamı)

Faiz və analoji gəlir və xərclər

Bank amortizasiya edilən dəyər və ya MZƏD ilə ölçülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin (qiymətdən düşmüş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərinə tətbiq etməklə hesablamalıdır. Effektiv faiz dərəcəsi qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (misal üçün əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır. Bank maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərində dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır.

Maliyyə aktivləri kredit üzrə dəyərsizləşmiş olanda Bank faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsinə maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsaydı və artıq kredit üzrə dəyərsizləşmiş olmasaydı, Bank faiz gəlirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayıdacaq.

Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Bank faiz gəlirini düzəldilmiş EFD hesablamayla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərində diskontlaşdırılan faiz dərəcəsidir.

Haqq və komissiya gəliri

Bank haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Komissiya gəliri aşağıdakı iki kateqoriyaya bölünə bilər:

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar icra öhdəlikləri yerinə yetirildikdə həmin müddət üzrə hesablanır. Bu haqlara komissiya gəliri və aktivin idarə edilməsi, saxlanılma və digər idarəetmə və məsləhət haqları daxildir. İstifadə edilməsi ehtimal edilən kreditlər üzrə kredit öhdəliyi haqları və kreditlərlə bağlı digər haqlar təxirə salınır (artan xərclərlə birlikdə) və kredit üzrə effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.

Əməliyyat xidmətlərinin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar

Bu haqlara qeyd edilmiş xidmətlərin göstərilməsindən komissiya gəliri daxildir: pul vəsaitlərinin çıxarışları, məsləhət xidmətləri, hesablaşma əməliyyatları, plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə haqlar və s. Bu haqlar və ya haqların komponentləri müəyyən fəaliyyət nəticələri ilə əlaqəlidir və müvafiq meyar yerinə yetirildikdə tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Maliyyə hesabatları Bankın funksional və təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər mənfəət və ya zərərdə və digər məcmu gəlirdə "Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlir/(zərərlər) – Məzənnə fərqi" maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərli qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyər təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir.

Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlirə/(zərərlərə) daxil edilir. 31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərinə ARMB-nin rəsmi məzənnələri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	31 dekabr 2020-ci il	31 dekabr 2019-cu il
ABŞ dolları / AZN	1.7000	1.7000
Britaniya funtu / AZN	2.3021	2.2284
Avro / AZN	2.0890	1.9035
Rusiya rublu / AZN	0.0231	0.0274

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Xarici valyuta ilə ifadə edilmiş kreditlər üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatın xarici valyuta ilə yenidən qiymətləndirilməsi

Xarici valyuta ilə ifadə edilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat aid olduğu kreditlərlə eyni valyutada uçota alınır. Xarici valyuta ilə ifadə edilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə əvvəl tanınmış ehtiyatın yenidən qiymətləndirilməsindən gəlirlər və zərərlər mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda "Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlir/(zərərlər) – Məzənnə fərqi" maddəsi üzrə tanınır.

Dövlət qrantları və dövlət yardımı

Dövlət qrantları, qrantın alınacağına və bütün müvafiq şərtlərə əməl olunacağına əsaslı əminlik olduqda, tanınır. Qrant xərc maddəsinə aid olduqda, sistemativ olaraq kompensasiya etmək üçün nəzərdə tutulduğu müvafiq xərclərlə eyni dövrlərdə gəlir kimi tanınır. Qrant aktivə aid olduqda, təxirə salınmış gəlir kimi tanınır və əlaqəli aktivin gözlənilən istifadə müddəti ərzində bərabər məbləğlərə bölünərək gəlirə aid edilir.

Bazar faiz dərəcələrindən aşağı səviyyədə verilmiş dövlət kreditləri 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq tanınır. Dövlət kreditindən fayda, kreditin başlanğıcında alınmış pul vəsaitləri ilə kreditin ilkin olaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanındığı məbləğ arasındakı fərq kimi ölçülür. Bu fayda 20 sayılı MUBS-a uyğun olaraq uçota alınır.

Artıq çəkilmiş xərc və ya zərərləri kompensasiya etmək və ya gələcəkdə əlaqəli xərcləri olmayacaq müəssisəyə dərhal maliyyə dəstəyi göstərmək məqsədi ilə alınacaq dövlət qrantı mənfəət və zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda alınacağı dövrdə ayrıca sətirdə tanınır.

Yeni və yenidən nəzərdən keçirilmiş standartların qəbul edilməsi

Aşağıdakı düzəliş edilmiş standart və şərhlər 1 yanvar 2020-ci il tarixindən etibarən qüvvəyə minmiş, lakin Banka əhəmiyyətli təsir göstərməmişdir:

- ▶ Maliyyə Hesabatlarının Konseptual Əsaslarına düzəlişlər (29 mart 2018-ci il tarixində buraxılmışdır və 1 yanvar 2020-ci il və ya həmin tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvədədir);
- ▶ 3 sayılı MHBS-yə düzəlişlər "Biznesin tərifini" (22 oktyabr 2018-ci il tarixində buraxılmışdır və 1 yanvar 2020-ci il tarixində və ya həmin tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövründən etibarən edilən satınalmalar üçün qüvvədədir);
- ▶ 1 sayılı MUBS və 8 sayılı MUBS-a düzəlişlər "Əhəmiyyətlilik" anlayışının tərifini (31 oktyabr 2018-ci il tarixində buraxılmışdır və 1 yanvar 2020-ci il və ya həmin tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvədədir);
- ▶ 9 sayılı MHBS, 39 sayılı MUBS, 7 sayılı MHBS-yə düzəlişlər: "Faiz dərəcəsi etalonu islahatı" (26 sentyabr 2019-cu il tarixində buraxılmışdır və 1 yanvar 2020-ci il və ya həmin tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvədədir).

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərhlər

Bankın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatlarının buraxılması tarixinə qədər buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş yeni və düzəlişlər edilmiş standart və şərhlər aşağıda açıqlanır. Bank müvafiq hallarda, bu yeni və düzəlişlər edilmiş standartlar qüvvəyə mindiyi zaman onları qəbul etmək niyyətindədir.

17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri"

2017-ci ilin may ayında MUBSK tanınma və ölçmə, təqdimat və açıqlanma kimi məsələləri əhatə edən sığorta müqavilələri üzrə ətraflı yeni mühasibat uçotu standartı olan 17 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni hazırladı. Qüvvəyə mindikdən sonra 17 sayılı MHBS 2005-ci ildə qüvvəyə minmiş 4 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni əvəz edəcək. 17 sayılı MHBS bütün növ sığorta müqavilələrinə (yəni, həyat, qeyri-həyat, birbaşa və təkrar sığorta), onları verən müəssisələrin növündən asılı olmayaraq, eləcə də ixtiyari iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zamanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq edilir. Əhatə dairəsi ilə bağlı bir neçə istisna tətbiq ediləcək. 17 sayılı MHBS sığorta xüsusiyyətləri olan bank məhsulları üçün yeni uçot tələbləri təqdim edir. Həmin tələblər bank məhsullarının hansı alət və ya komponentlərinin 9 sayılı MHBS və ya 17 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsində olacağına müəyyən edilməsinə təsir göstərə bilər.

Kredit kartları və sığorta təminatı təqdim edən oxşar məhsullar: bu məhsulları təqdim edənlərin əksəriyyəti mövcud uçot qaydalarını (9 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsində olan maliyyə aləti) tətbiq etməyə davam edəcəklər. 17 sayılı MHBS sığorta müqaviləsi tərifinə uyğun olan kredit kartı müqavilələrini (və kredit və ya ödəniş şərtlərini müəyyən edən digər oxşar müqavilələri) öz əhatə dairəsindən yalnız və yalnız o halda xaric edir ki, müəssisə müştəri ilə müqavilənin qiymətinin müəyyən edilməsində həmin fərdi müştəri ilə bağlı sığorta riskinin qiymətləndirilməsini əks etdirməsin.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standart və şərtlər (davamı)

Sığorta təminatı kredit kartı üzrə müqavilə şərtlərinin bir hissəsi kimi təqdim edildikdə, emitentə aşağıdakı tələblər tətbiq edilir:

- ▶ Sığorta təminatı komponentinin ayrılması və 17 sayılı MHBS-nin tətbiq edilməsi;
- ▶ Digər tətbiq edilən standartların (məs. 9 sayılı MHBS, 15 sayılı "Müştərilərlə müqavilələrdən gəlirlər" adlı MHBS və ya 37 sayılı MUBS "Ehtiyatlar, Şərti öhdəliklər və Şərti Aktivlər") digər komponentlərə tətbiq edilməsi.

"Sığorta" tərifinə cavab verən, lakin sığorta hadisələri üçün kompensasiyanı sığortalının müqavilə ilə yaranan öhdəliyini yerinə yetirmək üçün tələb olunan məbləğlə məhdudlaşdıran kredit müqavilələri: Bu cür kreditləri verənlərin – məs. ölüm halında istisna ilə verilən kredit – 9 sayılı MHBS və ya 17 sayılı MHBS tətbiq etmək seçimi vardır. Seçim portfel səviyyəsində edilir və geri qaytarılmır.

17 sayılı MHBS 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün qüvvədədir, müqayisəli rəqəmlər tələb olunur. Müəssisə, 17 sayılı MHBS-ni ilk dəfə tətbiq etdiyi tarixdə və ya bu tarixdən əvvəl 9 sayılı MHBS-ni və 15 sayılı MHBS-ni tətbiq etdiyi təqdirdə, erkən tətbiq etməyə icazə verilir.

Bank hazırda 17 sayılı MHBS-nin maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

9 sayılı MHBS "Maliyyə Alətləri – Maliyyə öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması üçün "10 faiz" testində haqlar

MHBS-lərin illik təkmilləşdirilmələri prosesi çərçivəsində 2018-2020-ci illər üçün MUBSK 9 sayılı MHBS-yə düzəliş etmişdir. Düzəliş müəssisənin yeni və ya dəyişdirilmiş maliyyə öhdəliyinin şərtlərinin ilkin maliyyə öhdəliyinin şərtlərindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olub olmadığını qiymətləndirərək daxil etdiyi haqları aydınlaşdırır. Bu haqlara yalnız borcalan və ya borcverən tərəfindən ödənilən və ya alınan haqlar, o cümlədən borcalanın və ya borcverənin digər tərəfin adından ödədiyi və ya aldığı haqlar daxildir. Müəssisə bu düzəlişi, müəssisənin düzəlişi ilk dəfə tətbiq etdiyi illik hesabat dövrünün əvvəlində və ya daha sonra dəyişdirilmiş və ya əvəz edilmiş maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edir.

Düzəliş, 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. Erkən tətbiqə yol verilir. Bank, dəyişiklikləri ilk dəfə tətbiq etdiyi illik hesabat dövrünün əvvəlində və ya sonra dəyişdirilən və ya mübadilə edilən maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edəcəkdir və maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərməsini gözləmir.

Faiz dərəcəsi etalonu islahatı: Mərhələ 2 – 9 sayılı MHBS, 39 sayılı MUBS, 7 sayılı MHBS, 4 sayılı MHBS və 16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

2020-ci ilin avqust ayında MUBSK, banklararası təklif olunan faiz həddinin ("TFH") risksiz faiz dərəcəsi (RFD) ilə əvəz edilməsi ilə bağlı yaranan mühasibat uçotu məsələlərinin həll edilməsi üçün Faiz dərəcəsi etalonu islahatı: Mərhələ 2 – 9 sayılı MHBS, 39 sayılı MUBS, 7 sayılı MHBS, 4 sayılı MHBS və 16 sayılı MHBS-yə düzəlişlər (Banklararası TFH islahatı Mərhələ 2) buraxmışdır.

TFH islahatı Mərhələ 2-yə bir sıra azad etmələr və əlavə açıqlamalar daxildir. Azad etmələr maliyyə aləti TFH-dən RFD-yə keçdikdə tətbiq edilir.

Faiz dərəcəsi etalonu islahatı nəticəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətinin müəyyən edilməsi bazasına dəyişikliklər dəyişkən faiz dərəcəsinə dəyişikliklər kimi uçota alınacaq praktiki məqsəduyğun vasitə kimi tələb olunur. Bu zaman maliyyə aləti üçün TFH etalon dərəcəsi RFD-yə keçid iqtisadi cəhətdən ekvivalent əsasla baş verməlidir.

Bank TFH islahatı Mərhələ 2-ni 1 yanvar 2021-ci il tarixindən etibarən tətbiq edəcək.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları (davamı)

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi

Bankın uçot qaydalarını tətbiq edərkən, rəhbərlik, qiymətləndirmələrdən əlavə, maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğlərə daha əhəmiyyətli təsir göstərmiş aşağıdakı mühakimələrdən istifadə etmiş və ehtimallar vermişdir:

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərərləri

Həm 9 sayılı MHBS, həm də 39 sayılı MUBS əsasında maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Bank tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Bankın hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün AMəGKZ əsasında ehtiyatların ölçülməli olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Bankın meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənilib hazırlanması;
- ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə işsizlik səviyyəsi və girov dəyərləri kimi iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
- ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bank, davam edən COVID-19 pandemiyası fonunda gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi prosesinə müəyyən dəyişikliklər etmişdir. Xüsusilə, Defolt Ehtimalının qiymətləndirilməsi üçün, Bankın COVID-19 pandemiyasının əhəmiyyətli təsirinə məruz qalmasını hesab etdiyi sənayelərdə fəaliyyət göstərən müəyyən Korporativ və Kiçik biznes borcalanlarının daxili reytingi aşağı salınmışdır. Bu dəyişikliyin Banka əhəmiyyətli təsiri olmamışdır, çünki kreditlərin əksəriyyəti nağd depozitlərlə və ya girovla təmin edilmiş və girov maddələrinin diskont edilmiş bazar dəyəri bu kreditlərin ümumi balans dəyərindən artıq olmuşdur. Bank həmçinin yerli və beynəlxalq iqtisadi mühitdə bütün müvafiq aktual məlumatları nəzərə almaqla makroiqtisadi göstəricilərin proqnozları və ssenari ehtimalları da daxil olmaqla, proqnoz məlumatlarını yeniləmişdir.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınmış kredit dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatın məbləği 27,090 AZN (2019-cu il: 170,589 AZN) olmuşdur. Daha ətraflı məlumat 9-cu və 24-cü Qeydlərdə təqdim edilir.

Rəhbərlik müntəzəm olaraq girovların bazar dəyərlərini nəzərdən keçirir. Rəhbərlik, , girovun ədalətli dəyərində cari şəraiti əks etdirəcək düzəlişlərin aparılması məqsədilə təcrübəli mühakimələrindən və müstəqil rəydən istifadə edir. Tələb olunan girovun məbləği və növü tərəf-müqabilinin kredit risklərinin qiymətləndirilməsindən asılıdır.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin tanınması

Adi fəaliyyətində Bank əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. 9 sayılı MHBS maliyyə alətlərinin ilk öncə ədalətli dəyərləri əsasında tanınmasını tələb edir. Müəyyən əməliyyatlar fəal bazarda aparılmadığı təqdirdə, onların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələri ilə qiymətləndirilməsini müəyyən etmək üçün mühakimələr tətbiq edilir. Mühakimə aidiyyəti olmayan şəxslər arasında oxşar əməliyyatlar üçün qiymətlərin təyin edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili əsasında verilir.

Daha ətraflı məlumat 27-ci Qeyddə təqdim edilir.

İcarələr – artan faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Bank icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinə dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün artan faiz dərəcəsinə (AFD) istifadə edir. AFD Bankın oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, AFD Bankın nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə heç bir müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda (məs. Bank maliyyə əməliyyatları aparmadıqda) və ya icarə şərtlərini əks etdirmək üçün düzəliş edilməli olduqda (məs. icarələr Bankın funksional valyutasında olmadıqda) qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Bank AFD-ni mümkün olduqda müşahidə edilən giriş məlumatlarından (bazardakı faiz dərəcələri kimi) istifadə etməklə qiymətləndirir və müəssisə ilə bağlı müəyyən qiymətləndirmələr (məs. Bankın kredit reytingi) aparmalıdır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və ehtimalları (davamı)

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi (davamı)

Vergilər

Azərbaycanın qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Bankın vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri

Təxirə salınmış vergi aktivləri müvafiq vergi ödənişinin realizasiya olunması mümkün olan dərəcədə qeydə alınır. Gələcək vergi tutulan mənfəət və gələcəkdə mümkün olan vergi faydasının məbləği rəhbərliyin hazırladığı orta müddətli biznes plana və bundan sonra ekstrapolyasiya vasitəsilə əldə edilmiş nəticələrə əsaslanır. Biznes plan Rəhbərliyin mövcud şəraitdə məntiqi hesab olunan gözləntilərinə əsaslanır.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə 800 AZN (2019-cu il: sıfır) məbləğində təxirə salınmış vergi aktivli maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınmışdır.

5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Kassada olan pul vəsaitləri	9,435	10,259
ARMB-də cari hesablar	23,313	22,843
Digər banklarda cari hesablar	17,116	21,474
ARMB-də müddəti 90 günədək olan müddətli depozitlər	6,668	5,753
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	<u>56,532</u>	<u>60,329</u>

Digər banklarda cari hesablara rezident və qeyri-rezident banklarda, müvafiq olaraq, 1,452 AZN (2019-cu il: 830 AZN) və 15,664 AZN (2019-cu il: 20,644 AZN) məbləğində faiz hesablanmayan müxbir hesabların qalıqları daxildir.

Pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür. Bankın pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə aid olan GKZ sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

6. İnvestisiya qiymətli kağızları

İnvestisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
ARMB tərəfindən buraxılmış notlar	14,432	19,082

İnvestisiya qiymətli kağızları amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülür və Mərhələ 1-ə aid edilir. Bankın investisiya qiymətli kağızlarına aid olan GKZ sıfıradək yuvarlaqlaşdırılır.

7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Banklara verilmiş kreditlər	–	1,840
Rezident banklarda blok edilmiş hesablar	313	307
	313	2,147
Çıxılın: dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(5)	(1,845)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	<u>308</u>	<u>302</u>

31 dekabr 2019-cu il tarixinə Banklara verilmiş kreditlərə bir rezident banka verilmiş 1,840 AZN məbləğində kredit daxildir. Bank 2020-ci ildə bu krediti maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan silmişdir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (davamı)

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	307	-	1,840	2,147
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	6	-	-	6
Ödənilmiş aktivlər	-	-	-	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	(1,840)	(1,840)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	313	-	-	313
	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(5)	-	(1,840)	(1,845)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	-	-	-	-
Ödənilmiş aktivlər	-	-	-	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	1,840	1,840
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	(5)	-	-	(5)

31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklər və ya hərəkət olmamışdır.

8. Törəmə maliyyə alətləri

Aşağıdakı cədvəldə aktiv (2019-cu il: aktiv və öhdəlik) kimi göstərilmiş törəmə maliyyə alətlərinin şərti dəyərləri ilə birlikdə ədalətli dəyərləri təqdim edilir:

	<i>31 dekabr 2020-ci il</i>			<i>31 dekabr 2019-cu il</i>		
	<i>Şərti məbləğ</i>	<i>Ədalətli dəyərlər</i>		<i>Şərti məbləğ</i>	<i>Ədalətli dəyər</i>	
Valyuta müqavilələri		<i>Aktiv</i>	<i>Öhdəlik</i>		<i>Aktiv</i>	<i>Öhdəlik</i>
Svop – xarici	6,460	176	-	13,781	-	(144)
Forvard – xarici	3,400	4	-	4,798	27	-
Cəmi törəmə aktivlər/(öhdəliklər)		180	-		27	(144)

31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərinə Bankın aşağıdakı növ törəmə alətlərində pozisiyaları olmuşdur:

Forvardlar

Forvard müqavilələri müəyyən maliyyə alətinin gələcəkdə müəyyən qiymətlə və tarixdə alınması və ya satılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır. Forvardlar birjadan kənar bazarda həyata keçirilən xüsusi əməliyyatlardır.

Svoplar

Svoplar iki tərəf arasında müəyyən edilmiş şərti məbləğlər əsasında faiz dərəcəsinin, məzənnənin və ya fond əmsalının dəyişməsinə bərabər məbləğlərin mübadiləsi və (kredit defoltu svopu ilə əlaqədar) müəyyən hadisələr baş verdiyi halda kreditlər üzrə ödənişlərin aparılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır.

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər	44,519	132,770
Korporativ kreditlər	68,770	57,282
İstehlak kreditləri	34,445	43,267
Avtokreditlər	414	27,874
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	148,148	261,193
Çıxılısın: dəyersizləşmə üçün ehtiyat	(27,090)	(170,589)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	121,058	90,604

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bankın on (2019-cu il: on) ən iri üçüncü tərəf borcalandan alınacaq 68,962 AZN məbləğində (ümumi kredit portfelinin 47%-i) kreditlərin cəmləşməsi olmuşdur (2019-cu il: 68,186 AZN və ya ümumi kredit portfelinin 26%-i). Bu kreditlər üçün 13,241 AZN (2019-cu il: 15,905 AZN) məbləğində ehtiyat ayrılmışdır.

Kreditlər aşağıdakı müştərilər üçün uzadılmışdır:

	2020	2019
Özəl müəssisələr	83,338	93,920
Fərdi sahibkarlar	29,951	96,132
Fiziki şəxslər	34,859	71,141
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	148,148	261,193

Kreditlər əsas etibarlı ilə Azərbaycan Respublikasında aşağıdakı sənaye sahələrində verilmişdir:

	2020	2019
Fiziki şəxslər	34,859	71,141
Ticarət	36,309	95,370
Xidmətlər	27,806	30,957
Nəqliyyat	9,944	23,271
İstehsal	5,665	16,003
Tikinti	15,092	17,529
Kəndə təsərrüfatı və qida məhsullarının emalı	1,476	2,656
Kredit təşkilatları	15,769	3,190
Enerji	1,228	1,076
Müştərilərə verilmiş kreditlər, ümumi	148,148	261,193

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il ərzində kiçik müəssisələrlə əlaqədar ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda göstərilir:

Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	4,250	-	128,520	132,770
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	5,614	-	-	5,614
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	14,955	14,955
Ödənilmiş aktivlər	(1,190)	-	(8,697)	(9,887)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(97)	97	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(2,154)	-	2,154	-
Uçotdan çıxarılmı ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik	(11)	-	(4,557)	(4,568)
Diskontun qaytarılması	3	-	599	602
Silinmiş məbləğlər	-	-	(93,132)	(93,132)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	(1,835)	(1,835)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	6,415	97	38,007	44,519

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

<i>Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ	124	-	105,211	105,335
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	264	-	-	264
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	2,699	2,699
Ödənilmiş aktivlər	(55)	-	(8,256)	(8,311)
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	(1)	-	(4,420)	(4,421)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	67	3	121	191
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(7)	7	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(30)	-	30	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	-	25	1,491	1,516
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	12,256	12,256
Silinmiş məbləğlər	-	-	(93,132)	(93,132)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	(1,227)	(1,227)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ	362	35	14,773	15,170

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il ərzində istehlak kreditləri ilə əlaqədar ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	37,622	-	19,660	57,282
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	53,771	-	-	53,771
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	1,976	1,976
Ödənilmiş aktivlər	(35,142)	-	(2,237)	(37,379)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(1,868)	-	1,868	-
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	-	-	471	471
Diskontun qaytarılması	-	-	(110)	(110)
Silinmiş məbləğlər	-	-	(7,241)	(7,241)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	54,383	-	14,387	68,770

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Total</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ	879	-	12,485	13,364
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,239	-	-	1,239
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	1,007	1,007
Ödənilmiş aktivlər	(681)	-	(2,223)	(2,904)
Uçotdan çıxarılmı ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	199	199
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	35	-	259	294
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(186)	-	186	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	-	-	635	635
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	969	969
Silinmiş məbləğlər	-	-	(7,241)	(7,241)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ	1,286	-	6,276	7,562

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il ərzində istehlak kreditləri ilə əlaqədar ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>İstehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	18,705	566	23,996	43,267
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	17,568	-	-	17,568
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	4,326	4,326
Ödənilmiş aktivlər	(3,874)	(121)	(2,912)	(6,907)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	277	(264)	(13)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(1,174)	1,179	(5)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(1,201)	(26)	1,227	-
Uçotdan çıxarılmı ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	(28)	-	(2)	(30)
Diskontun qaytarılması	6	-	1	7
Silinmiş məbləğlər	-	-	(23,786)	(23,786)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	30,279	1,334	2,832	34,445

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

<i>İstehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ	414	245	23,704	24,363
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	680	-	-	680
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	21	21
Ödənilmiş aktivlər	(183)	(47)	(2,819)	(3,049)
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	(1)	-	(2)	(3)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	108	28	216	352
Mərhələ 1-ə köçürmələr	125	(116)	(9)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(43)	47	(4)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(74)	(13)	87	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(119)	611	674	1,166
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	4,305	4,305
Silinmiş məbləğlər	-	-	(23,786)	(23,786)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ	907	755	2,387	4,049

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il ərzində avtokreditlər ilə əlaqədar ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Avtokreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	315	21	27,538	27,874
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	-	-	-	-
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	3,831	3,831
Ödənilmiş aktivlər	(56)	(8)	(1,923)	(1,987)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(21)	21	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(162)	-	162	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	(29,304)	(29,304)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	76	34	304	414

<i>Avtokreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ	42	9	27,476	27,527
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	-	-	-	-
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	487	487
Ödənilmiş aktivlər	(5)	(3)	(1,904)	(1,912)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(4)	7	31	34
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(3)	3	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(14)	-	14	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	-	7	126	133
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	3,344	3,344
Silinmiş məbləğlər	-	-	(29,304)	(29,304)
31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ	16	23	270	309

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	6,813	24	143,219	150,056
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	2,129	1	-	2,130
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	15,464	15,464
Ödənilmiş aktivlər	(4,631)	(25)	(13,062)	(17,718)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(61)	-	61	-
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətidə dəyişikliklər	-	-	(1,136)	(1,136)
Diskontun qaytarılması	-	-	436	436
Silinmiş məbləğlər	-	-	(17,439)	(17,439)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	977	977
31 dekabr 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	4,250	-	128,520	132,770

<i>Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	254	1	110,850	111,105
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	97	-	-	97
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	3,277	3,277
Ödənilmiş aktivlər	(179)	(1)	(6,634)	(6,814)
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(1,020)	(1,020)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(26)	-	3,346	3,320
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(22)	-	22	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	-	-	20	20
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	12,187	12,187
Silinmiş məbləğlər	-	-	(17,439)	(17,439)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	602	602
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	124	-	105,211	105,335

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində korporativ kreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	5,608	-	23,391	28,999
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	37,369	-	-	37,369
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	1,910	1,910
Ödənilmiş aktivlər	(5,269)	-	(1,269)	(6,538)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(86)	-	86	-
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətidə dəyişikliklər	-	-	(312)	(312)
Diskontun qaytarılması	-	-	69	69
Silinmiş məbləğlər	-	-	(4,299)	(4,299)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	84	84
31 dekabr 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	37,622	-	19,660	57,282

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

<i>Korporativ kreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	341	-	14,357	14,698
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	875	-	-	875
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	719	719
Ödənilmiş aktivlər	(392)	-	(751)	(1,143)
Uçotdan çıxarımla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(287)	(287)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	58	-	1,409	1,467
Mərhələ 1-ə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	-	-	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(3)	-	3	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	-	-	83	83
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	1,191	1,191
Silinmiş məbləğlər	-	-	(4,299)	(4,299)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	60	60
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	879	-	12,485	13,364

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində istehlak kreditləri ilə əlaqədar ümumi balans dəyəri və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>İstehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	15,241	451	52,427	68,119
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	9,675	52	-	9,727
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	6,619	6,619
Ödənilmiş aktivlər	(4,906)	(185)	(3,428)	(8,519)
Azərbaycan hökuməti tərəfindən ödənilmiş aktivlər	-	(86)	(12,315)	(12,401)
Uçotdan çıxarılmış aktivlər	-	-	(8,070)	(8,070)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	324	(172)	(152)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(557)	559	(2)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(1,075)	(53)	1,128	-
Uçotdan çıxarımla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	-	-	(1,028)	(1,028)
Diskontun qaytarılması	-	-	4	4
Silinmiş məbləğlər	-	-	(11,341)	(11,341)
Xarici valyuta məzənnəsi	3	-	154	157
31 dekabr 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	18,705	566	23,996	43,267

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

<i>İstehlak kreditləri</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	369	179	49,873	50,421
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci(qaytarılmasına) təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	350	21	-	371
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	357	357
Ödənilmiş aktivlər	(197)	(62)	(2,432)	(2,691)
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(993)	(993)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	3	(19)	773	757
Mərhələ 1-ə köçürmələr	186	(36)	(150)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(36)	38	(2)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(114)	(32)	146	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(148)	208	841	901
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci(qaytarılmasına) təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	6,262	6,262
Azərbaycan hökuməti tərəfindən ödənilmiş aktivlər (dövlət qrantları kimi tanınmışdır)	-	(52)	(11,956)	(12,008)
Uçotdan çıxarılmış aktivlər(əlaqəli ümumi balans dəyəri çıxılmaqla maliyyə alətlərinin uçotdan çıxarılması üzrə zərərlərdə azalma kimi tanınmışdır)	-	-	(7,787)	(7,787)
Silinmiş məbləğlər	-	-	(11,341)	(11,341)
Xarici valyuta məzənnəsi	1	-	113	114
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	414	245	23,704	24,363

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində avtokreditlərlə əlaqədar ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklər təhlil edilir:

<i>Avtokreditlər</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	996	295	36,569	37,860
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	135	34	-	169
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	4,350	4,350
Ödənilmiş aktivlər	(784)	(149)	(2,699)	(3,632)
Azərbaycan hökuməti tərəfindən ödənilmiş aktivlər	-	(40)	(1,413)	(1,453)
Uçotdan çıxarılmış aktivlər	-	-	(561)	(561)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	35	(23)	(12)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(21)	21	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(46)	(117)	163	-
Uçotdan çıxarıla ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	-	-	(43)	(43)
Diskontun qaytarılması	-	-	1	1
Silinmiş məbləğlər	-	-	(8,822)	(8,822)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	5	5
31 dekabr 2019-cu il tarixinə ümumi balans dəyəri	315	21	27,538	27,874

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Avtokreditlər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	66	37	33,697	33,800
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir edən hərəkətlər</i>				
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	21	18	-	39
Müqavilə üzrə alınacaq faiz	-	-	402	402
Ödənilmiş aktivlər	(79)	(14)	(2,196)	(2,289)
Uçotdan çıxarılmı ilə nəticələnməyən dəyişikliyə görə baş verən dəyişikliklər	-	-	(38)	(38)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	38	35	2,104	2,177
Mərhələ 1-ə köçürmələr	22	(13)	(9)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(2)	2	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(7)	(57)	64	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	(17)	13	77	73
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın xərci/(qaytarılmasına) təsir etməyən hərəkətlər</i>				
Diskontun qaytarılması (Mərhələ 3 kreditlər üçün faiz gəlirində azalma kimi tanınmışdır)	-	-	3,948	3,948
Azərbaycan hökuməti tərəfindən ödənilmiş aktivlər (dövlət qrantları kimi tanınmışdır)	-	(12)	(1,263)	(1,275)
Uçotdan çıxarılmış aktivlər (əlaqəli ümumi balans dəyəri çıxılmaqla maliyyə alətlərinin uçotdan çıxarılması üzrə zərərlərdə azalma kimi tanınmışdır)	-	-	(493)	(493)
Silinmiş məbləğlər	-	-	(8,822)	(8,822)
Xarici valyuta məzənnəsi	-	-	5	5
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	42	9	27,476	27,527

Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər

Bank maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin, müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivini uçotdan çıxarır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda uçotdan çıxarma ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni kredit AYKD-yə aid edilmədikdə, yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik uçotdan çıxarmana gətirib çıxarmır. İlk EFD ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Bank, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda dəyişikliklə bağlı gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Aşağıdakı cədvəl dövr ərzində dəyişiklik edilmiş Mərhələ 3 üzrə aktivlər və dəyişikliklə bağlı Bankın məruz qaldığı zərər daxildir.

Dövr üzrə şərtlərinə dəyişiklik edilmiş kreditlər	2020	2019
Dəyişiklikdən əvvəl amortizasiya edilən dəyər	27,553	15,004
Dəyişiklik üzrə xalis zərər	(4,088)	(2,519)

Girovlar və kreditlərin keyfiyyətini artıran digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- ▶ Korporativ kreditlərin verilməsi üçün daşınmaz əmlak və ticarət debitor borcları, üçüncü tərəflərin zəmanətləri;
- ▶ Fərdi kreditlər üçün pul vəsaitləri, müştərilərə kreditlə satılmış malları üzrə girov hüququ, üçüncü tərəflərin zəmanətləri və yaşayış mülkləri üzrə girovlar;
- ▶ Avtokreditlər üçün pul vəsaitləri, nəqliyyat vasitələri üzrə girovlar və üçüncü tərəflərin zəmanətləri.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərində nəzarət edir, müvafiq razılaşmalara uyğun olaraq əlavə girov tələb edir, eləcə də kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın adekvatlığını nəzərdən keçirərək əldə edilmiş girovun bazar dəyərində nəzarət edir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər (davamı)

Bank 3-cü Mərhələdə bir neçə korporativ və sahibkarlara verilən kreditlər üzrə DHZ əmsalını girovların diskontlaşdırılmış dəyərini istifadə etməklə hesablayır. 31 dekabr 2020-ci il tarixində həmin kreditlər üzrə maksimal risk həcmi 46,778 AZN (2019-cu il: 187,457 AZN) olmuşdur, bunun üçün 16,656 AZN (2019-cu il: 118,182 AZN) məbləğində GKZ yaradılmışdır. Bu kreditlər üzrə girov olmasaydı GKZ məbləği ümumi qiymətləndirmə əsasında 45,272 AZN (2019-cu il: 148,952 AZN) olardı.

10. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>İcarə mülkiyyəti</i>	<i>Kompüter avadanlıqları</i>	<i>Mebel və avadanlıqlar</i>	<i>Motorlu nəqliyyat vasitələri</i>	<i>Digər əmlak və avadanlıqlar</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər						
31 dekabr 2018-ci il	1,637	3,197	1,541	488	181	7,044
Əlavələr	-	506	310	364	53	1,233
Silinmələr	-	-	-	(97)	-	(97)
31 dekabr 2019-cu il	1,637	3,703	1,851	755	234	8,180
Əlavələr	-	597	280	-	16	893
Silinmələr	-	-	(3)	-	(67)	(70)
31 dekabr 2020-ci il	1,637	4,300	2,128	755	183	9,003
Yığılmış köhnəlmə						
31 dekabr 2018-ci il	(1,633)	(2,860)	(1,340)	(353)	(142)	(6,328)
Silinmələr	-	-	-	97	-	97
Köhnəlmə xərci	(4)	(276)	(117)	(79)	(22)	(498)
31 dekabr 2019-cu il	(1,637)	(3,136)	(1,457)	(335)	(164)	(6,729)
Silinmələr	-	-	3	-	67	70
Köhnəlmə xərci	-	(255)	(150)	(122)	(21)	(548)
31 dekabr 2020-ci il	(1,637)	(3,391)	(1,604)	(457)	(118)	(7,207)
Xalis balans dəyəri						
31 dekabr 2018-ci il	4	337	201	135	39	716
31 dekabr 2019-cu il	-	567	394	420	70	1,451
31 dekabr 2020-ci il	-	909	524	298	65	1,796

31 dekabr 2020-ci il tarixinə 6,332 AZN (2019-cu il: 5,853 AZN) məbləğində əmlak və avadanlıq tam köhnəlmişdir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Qeyri-maddi aktivlər

	<i>Lisensiyalar</i>	<i>Kompüter proqramı</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər			
31 dekabr 2018-ci il	2,042	1,671	3,713
Əlavələr	678	352	1,030
Silinmələr	-	(279)	(279)
31 dekabr 2019-cu il	2,720	1,744	4,464
Əlavələr	226	1,396	1,622
Silinmələr	(456)	-	(456)
31 dekabr 2020-ci il	2,490	3,140	5,630
Yığılmış amortizasiya			
31 dekabr 2018-ci il	(1,145)	(789)	(1,934)
Silinmələr	-	205	205
Amortizasiya xərci	(419)	(165)	(584)
31 dekabr 2019-cu il	(1,564)	(749)	(2,313)
Silinmələr	456	-	456
Amortizasiya xərci	(240)	(241)	(481)
31 dekabr 2020-ci il	(1,348)	(990)	(2,338)
Xalis balans dəyəri			
31 dekabr 2018-ci il	897	882	1,779
31 dekabr 2019-cu il	1,156	995	2,151
31 dekabr 2020-ci il	1,142	2,150	3,292

31 dekabr 2020-ci il tarixinə, 1,018 AZN (2019-cu il: 1,269 AZN) məbləğində qeyri-maddi aktivlər tam amortizasiya olunmuşdur.

12. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəliyi

İstifadə hüququ olan aktivlərdə hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>2020</i>	<i>2019</i>
1 yanvar tarixinə	720	960
Əlavələr	1,253	-
Köhnəlmə xərci	(658)	(240)
31 dekabr tarixinə	1,315	720

İcarə öhdəliyində hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>2020</i>	<i>2019</i>
1 yanvar tarixinə	756	960
Əlavələr	1,253	-
Faiz xərci	166	90
Ödənişlər	(773)	(294)
31 dekabr tarixinə	1,402	756

13. Vergilər

Korporativ mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2020</i>	<i>2019</i>
Cari vergi xərci	-	-
Təxirə salınmış vergi faydası	800	-
Mənfəət vergisi faydası	800	-

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

13. Vergilər (davamı)

Azərbaycandakı hüquqi şəxslər ayrıca mənfəət vergisi bəyannamələrini təqdim etməlidirlər. 2020-ci və 2019-cu illərdə müəssisələr (o cümlədən banklar) üzrə standart mənfəət vergisi dərəcəsi 20% olmuşdur.

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsinə fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə tutuşdurulur:

	2020	2019
Vergidən əvvəlki mənfəət	1,248	7,248
Yerli qanunvericiliyə uyğun olan mənfəət vergisinin dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri gəlir xərc	(250)	(1,450)
Daimi fərqlərin vergiyə təsiri	(87)	(95)
Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivində dəyişiklik	1,230	1,627
Digər	(93)	(82)
Mənfəət vergisi faydası	800	-

31 dekabr tarixinə təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2018	<i>Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda müvəqqəti fərqlərin əmələ gəlməsi və qaytarılması</i>	2019	<i>Mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda müvəqqəti fərqlərin əmələ gəlməsi və qaytarılması</i>	2020
Çıxılan müvəqqəti fərqlərin vergiyə təsiri					
Gələcək dövrə köçürülmüş vergi zərərləri	49,804	(1,463)	48,341	(807)	47,534
Tөрəmə maliyyə öhdəlikləri	-	29	29	(29)	-
Əmlak və avadanlıqlar	147	(2)	145	337	482
Qeyri-maddi aktivlər	21	(10)	11	(11)	-
İcarə öhdəlikləri	-	151	151	130	281
Digər öhdəliklər	191	424	615	(482)	133
Təxirə salınmış vergi aktivləri	50,163	(871)	49,292	(862)	48,430
Müştərilərə verilmiş kreditlər	(4,792)	(115)	(4,907)	864	(4,043)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	(7)	(39)	(46)	8	(38)
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğlər	-	(415)	(415)	(145)	(560)
Tөрəmə maliyyə aktivləri	-	(5)	(5)	(31)	(36)
İstifadə hüququ olan aktivlər	-	(144)	(144)	(119)	(263)
Digər aktivlər	(340)	(38)	(378)	(145)	(523)
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(5,139)	(756)	(5,895)	432	(5,463)
Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivləri	(45,024)	1,627	(43,397)	1,230	(42,167)
Xalis təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	-	-	-	800	800

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

14. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Ödənilməkdə olan məbləğlər	1,995	1,232
Digər maliyyə debitor borcları	80	62
Cəmi digər maliyyə aktivləri	2,075	1,294
Əmlakın, avadanlığın və qeyri-maddi aktivlərin alınması üçün avans ödənişi	834	522
Digər avans ödənişləri	719	1,068
Mülkiyyətə alınmış girov	5,940	4,916
Digər qeyri-maliyyə aktivləri	238	220
Cəmi digər qeyri-maliyyə aktivləri	7,731	6,726
Digər aktivlər	9,806	8,020

Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Peşəkar xidmətlər üçün ödəniləcək məbləğlər	246	134
Kreditlə əlaqəli öhdəliklər üçün ehtiyat	383	695
Digər maliyyə öhdəlikləri	983	779
Cəmi digər maliyyə öhdəlikləri	1,612	1,608
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	1,895	2,064
Mənfəət vergisi istisna olmaqla ödəniləcək vergilər	640	311
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri	490	310
Cəmi digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri	3,025	2,685
Digər öhdəliklər	4,637	4,293

15. Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər

ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına ödəniləcək uzunmüddətli kreditlər	9,578	7,316
Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu	19,228	12,475
Cari hesablar	938	789
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	29,744	20,580

Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına ödəniləcək uzunmüddətli kreditlər, 28 fevral 2019-cu il tarixində imzalanmış Azərbaycan Respublikasında fiziki şəxslərin problemləli kreditləri ilə bağlı məsələlərin həlli üçün əlavə tədbirlərin görülməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanına əsasən təqdim edilən vəsaitdir. Kredit müddəti 2024-2025-ci ildə (2019-cu il: 2024-cü il) bitir və illik faiz dərəcəsi 0.1% (2019-cu il: illik 0.1%) təşkil edir. Daha ətraflı məlumat 20 sayılı Qeyddə təqdim edilir.

2016-cı ildə Bank Azərbaycan İpoteka Fondu ASC ilə fiziki şəxslərə uzunmüddətli ipoteka kreditlərinin verilməsi üçün kredit razılaşmasını imzalamışdır. 2018-ci ildə Fondun adı Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fonduna dəyişdirilmişdir. Bu proqram əsasında vəsaitlər Banka illik 1%-4% dərəcəsi ilə verilir (2019-cu il: illik 1% və 4%) və müddəti 2023-2049-cu (2019-cu il: 2023-2048) ildə başa çatır. Bank bu vəsaitləri 8%-dən çox olmayan illik faiz dərəcəsi ilə müvafiq borcalanlara kreditlər vermək üçün istifadə edir.

Cari hesablara Əsas şirkətdə 127 AZN (2019-cu il: 131 AZN) məbləğində və 798 AZN (2019-cu il: 658 AZN) məbləğində ümumi nəzarət altında olan müəssisələrdə cari hesablar daxildir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

16. Müştərilər qarşısında öhdəliklər

Müştərilər qarşısında öhdəliklərə aşağıdakılar daxildir:

	2020	2019
Cari hesablar	47,385	34,527
Müddətli depozitlər	37,882	36,203
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər	85,267	70,730
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə qiymətli kağız kimi saxlanılan (Qeyd 18)	(541)	(633)

31 dekabr 2020-ci il tarixinə 42,308 AZN məbləğində və ya 50% (2019-cu il: 26,989 AZN və ya 38%) müştəri hesabları on (2019-cu il: on) ən iri müştəriyə məxsus olmuşdur.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə fiziki şəxs müştərilərin müddətli depozitləri üzrə orta illik faiz dərəcəsi 9.4% (2019-cu il: illik 6.6%), 31 dekabr 2020-ci il tarixində müəssisələrin müddətli depozitləri üzrə orta illik faiz dərəcəsi 5% (2019-cu il: illik 5%) olmuşdur.

Müştərilər qarşısında öhdəliklərin iqtisadi sektorlar üzrə təhlili aşağıda təqdim olunur:

	2020	2019
Fiziki şəxslər	39,606	35,633
Ticarət	13,106	8,411
Xidmət	12,311	8,682
Sığorta	10,988	11,434
İstehsal	5,412	1,863
Nəqliyyat	3,049	4,208
İctimai təşkilatlar	496	272
Digər	299	227
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	85,267	70,730

17. Kapital

31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərinə Bankın səhmdar kapitalı 29 dekabr 2017-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Qiymətli Kağızlar üzrə Dövlət Komitəsində qeydiyyatda alınmış adi səhmlərlə təmsil olunur, beləliklə, buraxılmasına icazə verilmiş, buraxılmış və tam ödənilmiş kapital bir adi səhmin nominal dəyəri 0.2 AZN olan 1,579,075,000 adi səhmdən ibarətdir. Hər adi səhm bir səs hüququnu verir.

Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bankın səhmdarları növbəti hüquqlara malik olmalıdır: Bankın idarə edilməsində iştirak etmək, idarə heyətinə və icraçı orqanlarına üzv seçmək və seçilmək, Bankın fəaliyyətinə aid olan məlumat toplamaq, ildə bir dəfə illik hesabatlarla və hesablarla tanış olmaq, Səhmdarların Ümumi İclasının keçirilməsini tələb etmək, Bankın Səhmdarlarının Ümumi İclasının gündəliyinə düzəlişlərin edilməsini tələb etmək, Bankın fəaliyyəti üzrə auditin keçirilməsini tələb etmək və Bankın fəaliyyəti başa çatdığı təqdirdə, kreditorlarla hesablaşmalar aparıldıqdan və hesablanmış, lakin ödənilməmiş dividendlər ödənildikdən sonra qalmış Bank aktivlərinin bölüşdürülməsi nəticəsində pay almaq.

18. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

Əməliyyat mühiti

Bank bütün əməliyyatlarını Azərbaycan Respublikasında həyata keçirir. Azərbaycan Respublikasında yeni inkişaf edən bazarın müəyyən əlamətləri müşahidə edilir. Hüquqi, vergi və tənzimləyici bazalar tez-tez baş verən dəyişikliklərə və şərtlərə məruz qalır. Ölkənin iqtisadiyyatı neft və qaz qiymətlərinə xüsusilə həssasdır.

Gələcək iqtisadi və tənzimləyici vəziyyət və onun Bankın əməliyyatlarına təsiri rəhbərliyin cari gözləntilərindən fərqlənə bilər. Ev təsərrüfatlarının real gəlirlərinin azalması, korporativ likvidliyin və mənfəətliliyin zəifləməsi, korporativ və fərdi müflislik hallarının artması da daxil olmaqla müəyyən iqtisadi amillər Bankın borcalanlarının Bank qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirmək qabiliyyətinə təsir edə bilər. İqtisadi şəraitlərdə mənfə dəyişikliklər kreditlər və digər öhdəliklər üzrə saxlanılan girovun dəyərinin pisləşməsi ilə nəticələnə bilər.

Bank cari makroiqtisadi məlumatları dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsində nəzərə almışdır.

Son illər ərzində Azərbaycan Respublikasının hökuməti daha tarazlı iqtisadiyyata keçidi sürətləndirmək və neft-qaz sektorundan asılılığı azaltmaq üçün əhəmiyyətli iqtisadi və sosial islahatlara başlamışdır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

18. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)

Əməliyyat mühiti (davamı)

2020-ci və 2019-cu illər ərzində ARMB Azərbaycan manatının sabitliyini qoruyaraq monetar şərtləri yumşaltmağa davam etmişdir. 28 fevral 2019-cu il tarixində, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin problemli kreditlər haqqında Fərmanına uyğun olaraq, hökumət 2015-ci ildə Azərbaycan manatının devalvasiyası səbəbindən borc yükü artan vətəndaşlara kompensasiya üçün vəsait ayırmışdır. Bu tədbir problemli kreditlərin məbləğini xeyli azaltmış, habelə bank sistemində kapitalı və likvidliyi dəstəkləmişdir.

31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərinə, Azərbaycanın seçilmiş makroiqtisadi göstəriciləri aşağıdakı kimi olmuşdur.

- 1) ARMB-nin yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi müvafiq olaraq 6.25% və 7.50% olmuşdur;
- 2) ARMB-nin xarici valyuta məzənnəsi müvafiq olaraq 1 ABŞ dolları üçün 1.7 AZN və 1 ABŞ dolları üçün 1.7 AZN olmuşdur;
- 3) Brent markalı neftin bir barelinin qiyməti müvafiq olaraq 51.4 ABŞ dolları və 66.0 ABŞ dolları olmuşdur;
- 4) İllik ÜDM-də (azalma)/artım tempi müvafiq olaraq (11.56%) və 2.63% olmuşdur;
- 5) İllik qeyri-neft ÜDM-in artım tempi müvafiq olaraq 0.85% və 6.96% olmuşdur.

COVID-19 pandemiyası

2020-ci il ərzində global iqtisadiyyat koronavirus pandemiyasının (COVID-19) mənfi təsirinə məruz qalmışdır.

2020-ci ilin mart-avqust aylarında bir çox ölkədə COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə çərçivəsində getdikcə sərtləşdirilən karantin tədbirləri iqtisadi aktivliyi və məcmu xərcləmə səviyyələrini əhəmiyyətli dərəcədə azaltmışdır. Sosial məsafə və karantin tədbirləri pərakəndə satış, nəqliyyat, səyahət, iaşə, otel, əyləncə və bir çox digər müəssisələrin bağlanması ilə nəticələnmişdir. Beynəlxalq ticarət həcmi də əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır. Nəhayət, neft qiymətləri ən aşağı tarixi səviyyəyə düşmüş və dövrün sonuna yalnız bir qədər bərpa olunmuşdur. COVID-19 pandemiyasının səbəb olduğu iqtisadi tənəzzülün aradan qaldırılması üçün Azərbaycan Respublikasının hökuməti və ARMB dəstək paketini təqdim etmişdir. Bu tədbirlərə, digər tədbirlərlə yanaşı, təsirə məruz qalmış sahələrə imtiyazlı kreditlərin verilməsi, işsiz fərdlərə ödənişlər, habelə maliyyə sektorunun resurslarla təmin etmək qabiliyyətini qorumaq və COVID-19 pandemiyası ilə bağlı tədbirlər nəticəsində likvidlik çatışmazlığına yol verməməkdə müştərilərə dəstək göstərmək üçün müəyyən tənzimləyici məhdudiyətlərin yumşaldılması daxildir.

23 aprel 2020-ci il tarixində ARMB tələb edilən minimal kapitalın adekvatlığı əmsalını sistem əhəmiyyətli banklar üçün 12.0%-dən 11.0%-dək, digər banklar üçün isə 10.0%-dən 9.0%-dək endirmişdir.

2020-ci ilin iyun-iyul aylarında bir çox ölkədə pandemiyanın yayılma sürətinin azalmasının əlamətləri müşahidə edilmiş və hökumətlər məhdudiyətləri tədricən qaldırmağa və ya azaltmağa başlamışlar. Bu tendensiya global maliyyə və əmtəə bazarlarında canlanmaya səbəb olmuşdur. Lakin, Azərbaycanda pandemiyanın pik həddi 2020-ci ilin oktyabr-dekabr aylarına təsadüf etdiyinə görə karantin tədbirləri daha da sərtləşdirilmişdir. Bu tədbirlər koronavirus infeksiyasına yeni yoluxmaların sayının tədricən azalması və 18 yanvar 2021-ci ildən karantin tədbirlərinin əksəriyyətinin aradan qaldırılması ilə nəticələnmişdir.

Bankın rəhbərliyi cari şəraitdə baş verən iqtisadi dəyişiklikləri izləməkdədir və Bankın yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin davamlılığı və inkişafını dəstəkləmək üçün lazım hesab etdiyi ehtiyat tədbirlərini görməkdədir.

Bank cari likvidlik mövqeyini davamlı fəaliyyət göstərməsi üçün yetərli hesab edir. Bank likvidlik mövqeyini gündəlik olaraq izləyir.

Hüquqi məsələlər

Adi fəaliyyətində Bank məhkəmə iddiaları və şikayətlərinin obyektivi olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn öhdəlik (əgər olarsa) Bankın maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər

Azərbaycanın vergi qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruzdur. Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərh ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycan Respublikasında son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları bu qanunvericiliyin şərh edilməsi və tətbiqində daha sərt mövqe tuta bilərlər, buna görə də gələcəkdə vergi orqanları Bankın əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarilə müvafiq orqanlar tərəfindən əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama aparmaq qərarı qəbul edildiyi ildən birbaşa əvvəlki üç maliyyə ili üzrə aparıla bilər. Son vergi yoxlaması 2017-ci ildə tamamlanmış və 2015-ci ildən 2017-ci ilədək olan dövrü əhatə etmişdir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

18. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)**Vergilər (davamı)**

31 dekabr 2020-ci il tarixinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərti münasibdir və Bankın vergi mövqeləri qəbul ediləcəkdir.

Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

31 dekabr tarixinə Bankın təəhhüdləri və şərti öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

Kreditlə bağlı təəhhüdlər	2020	2019
Zəmanətlər	14,794	6,231
İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər	18,499	7,962
Çıxılsın – kreditlə əlaqəli öhdəliklər üzrə GKZ üçün ehtiyatlar	(383)	(695)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (girov çıxıldıqdan əvvəl)	32,910	13,498
Əsaslı xərclər üzrə təəhhüdlər	-	90
Çıxılsın – zəmanətlər və akkreditivlər üzrə girov qoyulmuş pul vəsaitləri (Qeyd 16)	(541)	(633)
Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	32,369	12,955

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il ərzində GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

Maliyyə zəmanətləri	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ	350	-	-	350
Yeni risklər	159	-	-	159
Uçotdan çıxarılmış və ya müddəti bitmiş risklər	(339)	-	-	(339)
GKZ üçün istifadə edilən modellərdə və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	23	-	-	23
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	193	-	-	193
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ	279	66	-	345
Yeni risklər	154	-	-	154
Uçotdan çıxarılmış və ya müddəti bitmiş risklər	(272)	(66)	-	(338)
Mərhələ 2-yə keçid	(2)	2	-	-
GKZ-nin yenidən ölçülməsi	19	10	-	29
31 dekabr 2020-ci il tarixinə GKZ	178	12	-	190

31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il ərzində GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

Maliyyə zəmanətləri	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	224	-	-	224
Yeni risklər	307	-	-	307
Uçotdan çıxarılmış və ya müddəti bitmiş risklər	(221)	-	-	(221)
GKZ üçün istifadə edilən modellərdə və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	40	-	-	40
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	350	-	-	350
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəliklər	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	76	-	-	76
Yeni risklər	197	-	-	197
Uçotdan çıxarılmış və ya müddəti bitmiş risklər	(76)	-	-	(76)
Mərhələ 2-yə keçid	(7)	7	-	-
GKZ üçün istifadə edilən modellərdə və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	89	59	-	148
31 dekabr 2019-cu il tarixinə GKZ	279	66	-	345

Kredit öhdəlikləri ilə bağlı gözlənilən kredit zərəri üzrə ehtiyat qeyri-maliyyə öhdəliklərinin qalığında qeydə alınır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

18. Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)**ARMB əmsallarına uyğunlaşma**

ARMB banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallara uyğunlaşmağı tələb edirlər. 31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bank bu əmsallara riayət etmişdir.

19. Kredit zərərinin qaytarılması və digər dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	(1,112)	(559)	11,354	9,683
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri (xərci)/qaytarılması		(1,112)	(559)	11,354	9,683
Maliyyə zəmanətləri	18	157	-	-	157
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəlik	18	101	54	-	155
Kreditlə bağlı öhdəliklər		258	54	-	312
Cəmi kredit zərərinin qaytarılması		(854)	(505)	11,354	9,995

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2019-cu il tarixində başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	(428)	(101)	869	340
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərinin qaytarılması		(428)	(101)	869	340
Maliyyə zəmanətləri	18	(126)	-	-	(126)
İstifadə edilməmiş kredit üzrə öhdəlik	18	(203)	(66)	-	(269)
Kreditlə bağlı öhdəliklər		(329)	(66)	-	(395)
Cəmi kredit zərərinin qaytarılması		(757)	(167)	869	(55)

Kreditlə bağlı öhdəliklər üzrə GKZ ehtiyatı digər öhdəliklərdə qeydə alınır. İl üzrə xərc aşağıdakılardan ibarət olan əməliyyat xərclərinin "Digər (dəyərsizləşmənin qaytarılması) / dəyərsizləşmə" sətrinə daxil edilir (Qeyd 23):

	2020	2019
Yenidən mülkiyyətə alınmış girovun dəyərsizləşməsi	-	(940)
Maliyyə zəmanətləri üzrə GKZ-nin qaytarılması/(xərci)	157	(126)
İstifadə edilməmiş kredit təəhhüdləri üzrə GKZ-nin qaytarılması/(xərci)	155	(269)
Digər dəyərsizləşmə qaytarılmaları/(ehtiyatlar)	312	(1,335)

20. Dövlət qrantları

Dövlət qrantları aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Azərbaycan hökuməti tərəfindən müştərilər adından ödənilən kredit riskləri üçün kredit zərəri ehtiyatının qaytarılması	-	13,283
Azərbaycan hökumətindən bazar faiz dərəcəsindən aşağı səviyyədə alınmış, bazar faiz dərəcəsindən aşağı səviyyədə olan kreditlərin ilkin tanınması üzrə gəlir	380	2,076
Dövlət qrantları	380	15,359

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Dövlət qrantları (davamı)

28 fevral 2019-cu il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Azərbaycan Respublikasında fiziki şəxslərin problemlə kreditlərinin həlli ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında fərman ("Fərman") imzalamışdır. Fərman fiziki şəxslərin müəyyən edilmiş meyarlara cavab verən kreditlərinə şamil olunur. Fərmanın əsas məqsədi fiziki şəxslərin 2015-ci ildə AZN valyutasının devalvasiyası və ardınca 2016-cı il ərzində iqtisadi geriləmə nəticəsində yaranmış zərərini kompensasiya etmək idi. Bu məqsədlə Azərbaycan hökumətini təmsil edən Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı müəyyən meyarlara cavab verən şəxslərin vaxtı keçmiş kreditlərinin əsas borc qalıqlarını ödəmişdir.

Nəticədə, 2019-cu il ərzində ARMB 13,854 AZN məbləğində müştərilərin kredit risklərini ödəmişdir. ARMB-dan vəsait aldıqdan sonra, Bank bütün bu kredit risklərini maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatından çıxarmışdır. Uçotdan çıxarma zamanı bu cür kreditlər üçün GKZ ehtiyatı 13,283 AZN təşkil etmişdir. Bu GKZ ehtiyatının qaytarılması 2019-cu ildə mənfəət və ya zərər və digər məcmu gəlir haqqında hesabatda dövlət qrantı kimi tanınmışdır.

Bundan əlavə, Fərmanda müəyyən edilir ki, dövlət fondlarından yuxarıda göstərilən birbaşa kompensasiya meyarlarına cavab verməyən müəyyən kreditlərin və ya bu kreditlərlə bağlı riskin bir hissəsi də daha əlverişli şərtlərlə restrukturizasiya edilməli, misal üçün kredit müddəti beş ilə uzadılmalı, faiz dərəcəsi illik 1%-ə endirilməli və müştərilər tərəfindən yalnız faiz ödəniləcək bir illik güzəşt müddəti verilməlidir. Əlverişsiz kredit restrukturizasiyaları nəticəsində yaranan zərərləri banklara kompensasiya etmək üçün Fərmanda ARMB tərəfindən banklara illik faiz dərəcəsi 0.1 faiz olmaqla 5 il müddətinə kreditlər veriləcəyi göstərilir. Beləliklə, Bank 14 noyabr 2019-cu il tarixində ARMB ilə müqavilə imzalamış və 31 dekabr 2019-cu il tarixində 9,392 AZN məbləğində kredit almışdır. Kredit ilkin tanınmada ədalətli dəyəri 7,316 AZN olan amortizasiya dəyəri ilə maliyyə öhdəliyi kimi tanınmışdır. Pul daxilolmaları ilə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınmış ədalətli dəyər arasındakı fərq mənfəət və ya zərər 2,076 AZN məbləğində dövlət qrantı kimi tanınmışdır. 2020-ci ildə Bank həmin müqaviləyə aid cəmi 1,793 AZN məbləğində əlavə tranşlar almışdır. 2020-ci ildə alınmış yeni tranşların ilkin tanınmada ədalətli dəyəri 1,413 AZN olmuşdur. 31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınmış nağd daxilolmalar və ədalətli dəyər arasındakı fərq mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda 380 AZN məbləğində dövlət qrantı kimi tanınmışdır.

31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bankın Azərbaycan hökumətindən alınmış qrantlardan əlavə yerinə yetirilməmiş şərtləri olmamışdır.

21. Xalis faiz gəliri

Xalis faiz zərəri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə faiz gəliri	11,569	10,550
İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə faiz gəliri	581	1,691
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri üzrə faiz gəliri	445	612
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri üzrə faiz gəliri	12,595	12,853
	(1,525)	(443)
Kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğlər üzrə faiz xərci	(2,524)	(2,676)
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər üzrə faiz xərci	(166)	(90)
İcarə öhdəlikləri üzrə faiz xərci	(4,215)	(3,209)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri üzrə faiz xərci	8,380	9,644

22. Haqq və komissiya gəliri və xərci

Haqq və komissiya gəliri və xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Plastik kart əməliyyatları	846	900
Hesablaşma əməliyyatları	1,469	1,090
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	258	235
Sənədli əməliyyatlar	283	70
Məsləhət xidməti və ekspert əməliyyatları	140	37
Digər	323	250
Haqq və komissiya gəliri	3,319	2,582
	(1,197)	(814)
Plastik kart əməliyyatları	(328)	(250)
Hesablaşma əməliyyatları	(7)	(6)
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	(36)	(28)
Digər	(1,568)	(1,098)
Haqq və komissiya xərci	(1,568)	(1,098)

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Əməliyyat xərcləri

Əməliyyat xərcləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Əmək haqqı və mükafatlar	9,458	9,248
Sosial sığorta xərcləri	1,527	1,450
İşçilərlə bağlı digər xərclər	332	318
İşçilər üzrə xərclər	11,317	11,016
Köhnəlmə və amortizasiya	1,687	1,322
Digər (dəyərsizləşmənin qaytarılması) / dəyərsizləşmə	(312)	1,335
Hüquq və məsləhət xidmətləri	1,326	793
Yerləşmə və icarə haqqı	192	660
Proqram təminatına çəkilən xərclər	943	608
Rabitə	296	234
Digər dəyərsizləşmə	217	217
Təhlükəsizlik	274	206
Nümayəndəlik xərcləri	183	191
Əmlak və avadanlıqların təmiri və texniki xidməti	145	157
Ezamiyyət və əlaqəli xərclər	236	144
Kommunal xərclər	55	121
Ofis təchizatı	73	83
Marketinq və reklam	195	34
Əməliyyat vergiləri	891	804
Digər xərclər	6,401	6,909
Cəmi əməliyyat xərcləri	17,718	17,925

24. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Öz fəaliyyətində Bank müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Bankın fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Bankın hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Bank kredit riski, likvidlik riski, bazar riski və əməliyyat risklərinə məruz qalır.

Risk üzrə müstəqil nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Bankın strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə olunması strukturu

Risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyəti Bankın Müşahidə Şurası daşıyır, lakin risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyət daşıyan ayrıca müstəqil orqanlar mövcuddur.

Müşahidə Şurası

Müşahidə Şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

İdarə Heyəti

İdarə Heyəti Bankda ümumi risk prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması bölməsi müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsi üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, risklərin idarə olunması bölməsi bütün Bankda risk prinsipləri, siyasəti və limitlərinə riayətin monitorinq edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Ön söz (davamı)

Risklərə nəzarət

Risklərə Nəzarət Bölməsi bütün Bankda risk prinsipləri, qaydaları və limitlərinə əməl edilməsinə nəzarət edir. Hər bir təsərrüfat bölməsində risklərə müstəqil nəzarət edilməsinə, o cümlədən müəyyən edilmiş limitlərlə müqayisədə risk həcmnin monitorinqinə və yeni məhsullar və strukturlaşdırılmış əməliyyatlarla bağlı risklərin qiymətləndirilməsinə görə məsuliyyətli olan müstəqil bölmə vardır. Bu bölmə risklərin ölçülməsi və hesabatların hazırlanması sistemlərində risklərin tutulmasını da təmin edir.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Bank aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Bankın maliyyələşdirmə və likvidlik riskləri üçün məsuliyyət daşıyır.

Daxili audit

Daxili audit funksiyası hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Audit komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatçılıq sistemləri

Bankın riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Bank baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Bankın müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Bankın biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Bankın qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Bank bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və ölçür.

Risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə İdarə heyətinə, risk komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Baş rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyatın münasibliyini qiymətləndirir.

İdarə heyəti və Bankın bütün digər müvafiq işçilərinin hər gün keçirilən qısa iclaslarında bazar limitlərinin və likvidliyin istifadəsi, eləcə də risklərlə bağlı digər dəyişikliklər müzakirə olunur.

Risklərin azaldılması

Bank ümumi risk idarəçiliyinin bir hissəsi kimi, faiz dərəcələrində, xarici valyutada, kapital risklərində, kredit risklərində və proqnozlaşdırılmış əməliyyatlar ilə bağlı risklərdə dəyişiklikləri idarə etmək üçün törəmə və digər alətləri verir.

Bank kredit risklərini azaltmaq məqsədilə girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Risklərin konsentrasiyası bir sıra biznes tərəfdaşı analoji fəaliyyət növləri ilə məşğul olanda və ya onların fəaliyyəti eyni coğrafi bölgədə həyata keçiriləndə və ya biznes tərəfdaşları oxşar iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olanda və nəticədə iqtisadi, siyasi və digər şərtlərdə dəyişikliklər həmin biznes tərəfdaşlarının müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmək qabiliyyətinə eyni təsir göstərəndə yaranır. Risklərin konsentrasiyası Bankın fəaliyyət nəticələrinin xüsusi sənaye sahəsinə təsir göstərən dəyişikliklərə qarşı nisbi həssaslığını əks etdirir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək üçün, Bank daxili prosedurlarında müxtəlif xüsusiyyətlərə malik olan portfəllərin idarə edilməsi qaydaları ilə təmin olunur. Müəyyən edilmiş risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Bankın sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşları müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədikləri üçün Bankın zərər çəkməsi riskidir. Bank kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bank kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu sistem hər bir biznes tərəfdaşına müntəzəm olaraq yenidən baxılmalı olan risk reytingini təyin edir. Kredit keyfiyyətinin yenidən baxılması prosesi Banka məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımı tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Tөрəmə maliyyə alətləri

Tөрəmə maliyyə alətlərindən irəli gələn kredit riski istənilən vaxt maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qeyd edilən müsbət ədalətli dəyərli төрəmə alətləri ilə məhdudlaşır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Bankın müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Bank tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yarana bilər. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Bankı kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar isə eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentlər, o cümlədən төрəmə alətlər üçün məruz qala biləcəyi maksimal kredit riski, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə əks etdirilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə qeydə alınanda balans dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girov və digər risk azaldan mexanizmlərin təsiri 9-cu Qeyddə göstərilir.

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi

Bank EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmək üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş ssenari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq şirkətə ödəniləcək pul vəsaitləri ilə müəssisənin əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındakı fərkdir. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	Defolt ehtimalı müəyyən vaxt civarında defoltun mümkünlüyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılmamış və hələ də portfelə daxil olanda yarana bilər.
DHRH	Defolt halında riskin həcmi, müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbləğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerinə yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcmi qiyətləndirilməsidir.
DHZ	Defolt halında zərər müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditörün əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındakı fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gəldiyi andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində mümkün olan maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da ümumi əsasla hesablanır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bank hər hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artıb-artmamasının qiymətləndirilməsi siyasətini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq, Bank kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırır:

- Mərhələ 1: Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Bank ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanıyır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
- Mərhələ 2: Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
- Mərhələ 3: Dəyərsizləşmiş hesab olunan kreditlər. Bank ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır.
- AYKD: Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmada ədalətli dəyərle qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

Defoltun tərfi və bərpa olunma

Borcalan müqavilə ödənişlərini 90 gün gecikdirərsə, Bank maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyərsizləşmə) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrdə göstəriləyi kimi iş gününün bağlanması qədər ödənilməyəndə Bank kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin defolta uğramasını hesab edir və dərhal tədbirlər götürür.

Müştərinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Bank ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Bank hadisənin müştərinin defolta uğramış kimi hesab edilməsi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsini və ya Mərhələ 2-nin məqsəduyğun olmasını diqqətlə nəzərdən keçirir.

- ▶ Defolt və ya defolta yaxın vəziyyəti işarə edən borcalanın daxili reytingi;
- ▶ Borcalanın vəfatı;
- ▶ Borcalanın statusu "Problem yaradan pozuntu" olduqda;
- ▶ Borcalanın dövriyyəsində əhəmiyyətli azalma və ya əsas müştərinin itirilməsi;
- ▶ Bank tərəfindən bağışlanmayan müqavilə şərtinin pozulması;
- ▶ Borclunun (və ya borclunun qrupunda olan hər hansı hüquqi şəxsin) iflas haqqında ərizəsi;
- ▶ Borclunun maliyyə çətinlikləri barədə şayiələr və ya faktlar səbəbindən birjada qeydə alınmış borcu və ya kapitalının əsas birjadan çıxarılması.

Bankın siyasətinə uyğun olaraq, ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç biri ilə qarşılaşmadığı zaman Bank maliyyə alətini "bərpa olunmuş" hesab edir və Mərhələ 3-dən xaric edilərək yenidən təsnifləşdirilir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanınma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

Daxili reyting və DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Bankın müstəqil kredit riski departamenti öz daxili reyting modellərindən istifadə edir. Bank korporativ, kiçik və orta biznes müştəriləri daxili dərəcələrdən istifadə etməklə 1-dən 100-dək qiymətləndirən əsas portfeller üçün ayrıca modellər istifadə edir. Modeller həm keyfiyyət, həm kəmiyyət məlumatlarını özündə birləşdirir və borcalana aid məlumatlarla yanaşı, borcalanın davranışına təsir göstərə biləcək əlavə xarici məlumatlardan istifadə edir. Praktiki cəhətdən uyğun olduqda, onlar, həmçinin milli və beynəlxalq xarici reyting agentliklərinin məlumatlarına əsaslanır. Proqnoz məlumatı və 9 sayılı MHBS-yə uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər hər bir dərəcə üçün təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Xəzinədarlıq və bank daxili münasibətlər

Bankın xəzinədarlıq və bank daxili münasibətləri və qarşı-tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilər, mübadilə məntəqələri və kliring-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Bank maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Korporativ kreditlər üçün, borcalanlar Bankın xüsusi kredit riski ilə məşğul olan işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılar kimi müxtəlif əvvəlki dövrlər üzrə, cari və proqnoz məlumatlarını nəzərə alan kredit qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır:

- ▶ Müştəri tərəfindən hazırlanmış proqnozlar və büdcələrlə birlikdə əvvəlki dövrlər üzrə maliyyə məlumatı. Müştərinin maliyyə nəticələrini qiymətləndirmək üçün bu maliyyə məlumatlarına nail olunmuş və gözlənilən nəticələr, ödəmə qabiliyyəti əmsalı, likvidlik əmsalı və hər hansı digər müvafiq əmsallar daxildir. Bu göstəricilərin bəziləri müştərilərlə bağlanan müqavilənin şərtlərində göstərilir. Bu səbəbdən onların ölçülməsinə daha böyük diqqət ayrılır.
- ▶ Xarici tərəflərdən alınan ictimaiyyət üçün açıq olan müştərilərə dair məlumatlar. Bu məlumatlara reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş xarici reyting dərəcələri, sərbəst dövr edən istiqrazların qiymətləri, pres relizlər və məqalələr daxildir.
- ▶ Hər hansı makro-iqtisadi və ya coğrafi məlumat, məs. xüsusi sənaye üzrə müvafiq ÜDM-nin artımı və müştərinin fəaliyyət göstərdiyi coğrafi seqmentlər.
- ▶ Şirkətin fəaliyyəti üçün münasib olan müştərinin rəhbərliyinin keyfiyyəti və bacarıqlarına dair istənilən digər əsaslandırılmış məlumat.

Reyting üsullarının mürəkkəbliyi və detallaşdırma dərəcəsi Bankın risk həcmi və müştərinin mürəkkəbliyi və həcmine əsasən dəyişir. Bəzi daha sadə kiçik biznes kreditləri Bankın pərakəndə məhsullar üçün modelləri daxilində qiymətləndirilir.

İstehlak və ipoteka kreditləri

İstehlak kreditlərinə təminatlı fərdi kreditləri kredit kartları və overdraftlar daxildir. Bu məhsullar, həmçinin ipoteka kreditləri və daha sadə kiçik biznes kreditləri əsasən gecikmiş günlər əsasında qiymətləndirilir. Modellərin digər əsas giriş məlumatları ÜDM-nin artımıdır.

Bankın daxili kredit reyting dərəcələri aşağıdakı kimidir:

Kredit riski reytingləri	Təsvir
Yüksək reyting	Kredit portfelinin artması baxımından Bankın hədəf seqment hesab etdiyi daxili defolt ehtimalının hesablanmasına əsasən münasib risk səviyyəli aktivlər. Xüsusi kreditləşmə əməliyyatları bu kateqoriyaya gözlənilən zərərin qiymətləndirilməsi əsasında aid edilə bilər (bu seqmentdə riskin kəmiyyət qiymətləndirilməsinin əsas parametri kimi). Yüksək kredit reytingi adətən kredit sazişlərinin müddət və şərtlərində dəyişiklik edilməmiş və əsas və faiz borclarında gecikmələri olmayan, əla maliyyə nəticələri və ya ölkə riski olan tərəf-müqabillərə təsbit olunur.
Standart reyting	Daxili defolt ehtimalının hesablanması kontekstində Bank tərəfindən hədəf təyin olunmayan, daha yüksək riskli aktivlər. Standart reyting adətən kredit sazişlərinin müddət və şərtlərində dəyişiklik edilməmiş və əsas və faiz borclarında 30 gündək gecikmə olan, sabit maliyyə nəticələri olan tərəf-müqabillərə təsbit olunur.
Qeyri-standart reyting	Yeni kreditlər baxımından daxili defolt ehtimalının hesablanmasına əsasən Əhəmiyyətli kredit riski faktorlarına məruz qalan yüksək riskli aktivlər və ya Bank tərəfindən qəbul edilməz hesab edilən aktivlər. Bu kateqoriyaya həmçinin Bankın restrukturizasiya etməli olduğu kreditlər daxil ola bilər. Hal-hazırda bu cür kreditlər cədvələ uyğun olaraq ödənilir, lakin restrukturizasiyadan sonra kifayət qədər vaxtın keçməməsi və ya kreditin əhəmiyyətli hissəsinin restrukturizasiya şərtlərinə əsasən hələ də ödənilməməsi səbəbindən Defolt statusunun ləğv edilməsi üçün meyar hələ qarşılanmayıb. Standart kredit reytingi adətən kredit sazişlərinin müddət və şərtlərində dəyişiklik edilməmiş və əsas və faiz borclarında gecikmələri olmayan, yaxşı maliyyə nəticələri olan tərəf-müqabillərə təsbit olunur.
Dəyərsizləşmiş	Bank vaxtı keçmiş kreditləri əsas məbləğin və (və ya) faizlərin ödənilməsinin 90 gündən artıq müddətdə gecikdirilmiş bütöv dövr üçün GKZ ilə kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri və ilkin tanınma tarixindən sonra əsas məbləğin və (və ya) faizlərin ödənilməsinin 90 gündən artıq müddətdə gecikdirilmiş olan AYKD kreditləri kimi müəyyən edir. Ödəmə müddəti tamamlanana qədər müqavilə üzrə ödənişlər aparılmayan, əsas məbləğin və (və ya) faizin ödənilməsi üzrə güzəşt müddəti olmayan, eləcə də restrukturizasiya olunmuş kreditlər, müqavilə üzrə məbləğlərin ödənilməsi 90 gündən artıq müddətdə gecikdirilmədiyini təqdirdə, vaxtı keçmiş hesab olunmur. Dəyərsizləşmiş kredit reytingi adətən kredit sazişlərinin müddət və şərtlərində dəyişiklik edilmiş və əsas və faiz borclarında gecikmələri olan, qeyri-qənaətbəxş maliyyə nəticələri olan tərəf-müqabillərə təsbit olunur.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Siyasətinə uyğun olaraq Bank kredit portfeli daxilində reytingləri dəqiq və ardıcıl şəkildə tətbiq etməlidir. Bu mövcud risklərin məqsədli idarə olunması, habelə kredit risklərinin həcmələrini bütün fəaliyyət növləri və məhsullar üzrə müqayisə edilməsi imkanını təmin edir. Reyting sistemi biznes tərəfdaşlarının qiymətləndirilməsi üçün əsas ilkin məlumat olan bir sıra maliyyə-analitik metodlara, eləcə də işlənmiş bazar məlumatlarına əsaslanır. Bütün daxili risk kateqoriyaları Bankın reyting siyasətinə uyğun olaraq müəyyən edilir. Verilən reytinglər müntəzəm qaydada qiymətləndirilir və yenidən baxılır.

Defolt halında risklərin həcmi

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH) dəyərsizləşməsi hesablanmalı olan, həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcmünün artırılması qabiliyyəti, həm də potensial erkən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir. Mərhələ 1-ə aid edilən kredit üzrə GKZ-ni hesablamaq üçün, Bank 12aGKZ-nin hesablanması üçün 12 ay ərzində mümkün defolt hallarını qiymətləndirir. Mərhələ 2 və Mərhələ 3-ə aid edilən maliyyə aktivləri üçün defolt halında risklərin həcmi alətlərin müddəti ərzində baş verən hadisələr üçün nəzərə alınır.

Bank GKZ-ləri mümkün risk həcmələrinin nəticələrinin diapazonunu modeləşdirərək çox hissəli ssenarilərə uyğun şəkildə müxtəlif vaxtlarda müəyyən edir. Daha sonra 9 sayılı MHBS üzrə DE Bankın modellərinin nəticələrinə əsasən hər bir iqtisadi ssenari üçün təyin olunur.

Defolt halında zərər

Korporativ kreditləşmə aktivləri üçün, DHZ-nin dəyərləri ən azı hər rüb müştərilərlə iş üzrə menecerlər tərəfindən qiymətləndirilir və Bankın kredit riski departamenti tərəfindən nəzərdən keçirilir və təsdiqlənir.

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realizə edilməsi gözlənilən məbləğlə müqayisədə gözlənilən DHRH-i nəzərə alır.

Bank gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq perakəndə kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oxşar portfeller üzrə seqmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin toplusunu (məs. məhsulun növü, daha geniş girov növləri) və borcalanın xüsusiyyətlərini əhatə edir.

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək üçün son məlumat istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenarilərə əsaslanır. Əsas giriş məlumatlarının nümunələrinə ipoteka kreditləri üçün əmlak qiymətləri daxil olmaqla girovların dəyəri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusu və qrupda zərərlərin göstəricisi olan digər faktorlarda dəyişikliklər daxildir.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD seqmenti üçün qiymətləndirilir. Bu DHZ dərəcələri üçün giriş məlumatları qiymətləndirilir və mümkün olduqda son bərpalara dair tarixi məlumatlar əsasında yoxlanılır. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Bank GKZ-yə məruz qalan bütün aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə aid olduğunu müəyyən etmək üçün Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi və ya kredit hadisəsi səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artmasına təkan vermək üçün Bank həmçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Bank həmçinin yuxarıdakı "Defoltun tərifi" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım kimi nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-ləri ümumi şəkildə qiymətləndirdikdə, Bank ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

Ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Bank GKZ-ləri ümumi və ya fərdi əsasla hesablayır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bankın GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Maliyyə aktivlərinin sinfindən asılı olmayaraq, Mərhələ 3-ə aid edilən aktivlər;
- ▶ Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ kreditlər portfeli;
- ▶ Xəzinədarlıq və bank daxili münasibətlər (məs., amortizasiya hesablanmış dəyər və DÜGƏD ilə kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və borc investisiya qiymətli kağızları);
- ▶ Əsas kredit uçotdan çıxarıldıqda və kreditdən irəli gələn borc restrukturizasiyasının nəticəsində yeni kredit tanınanda AYKD kimi təsnifləşdirilmiş risklər;
- ▶ Borcalanın statusu "Problem yaradan pozuntu" olduqda.

Bankın GKZ-ni ümumi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Bankın kiçik müəssisələrə verdiyi kreditlərin daha kiçik və daha səciyyəvi qalıqları;
- ▶ Mərhələ 1, 2, və 3-ə aid edilən ipoteka və istehlak kreditləri və Mərhələ 1-ə aid edilən korporativ kredit portfeli;
- ▶ Ümumi əsasla idarə edilən AYKD üzrə risklər.

Kreditlərin daxili və xarici xüsusiyyətləri (məs. daxili reyting, ödəniş vaxtının keçməsinə dair məlumat, məhsulun növü, kreditin girova nisbəti və ya borcalanın fəaliyyət göstərdiyi sənaye) əsasında Bank bu riskləri daha kiçik oxşar portfeller üzrə qruplaşdırır.

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Bank aşağıda göstərilən iqtisadi giriş məlumatları kimi proqnoz məlumatının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ▶ ÜDM-nin artımı;
- ▶ İnflyasiya;
- ▶ Mərkəzi Bankın baza dərəcələri;
- ▶ Məzənnələr;
- ▶ Daşınmaz əmlakın qiyməti.

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər maliyyə hesabatlarının tarixinə bazarın bütün amillərini əhatə etmir. Bunu əks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvəqqəti düzəlişlər kimi edilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)***Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti*

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Bankın daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə Bankın kredit reytingi sistemində əsaslanaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

31 dekabr 2020-ci il	Qeyd	Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyərsizləşmiş	Cəmi	
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1	29,981	17,116	-	-	47,097
İnvestisiya qiymətli kağızları	6	Mərhələ 1	14,432	-	-	-	14,432
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	Mərhələ 1	-	313	-	-	313
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9						
- Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər		Mərhələ 1	-	6,415	-	-	6,415
		Mərhələ 2	-	-	97	-	97
		Mərhələ 3	-	-	-	38,007	38,007
- Korporativ kreditlər		Mərhələ 1	-	54,383	-	-	54,383
		Mərhələ 2	-	-	-	-	-
		Mərhələ 3	-	-	-	14,387	14,387
- İstehlak kreditləri		Mərhələ 1	-	30,279	-	-	30,279
		Mərhələ 2	-	271	1,063	-	1,334
		Mərhələ 3	-	-	-	2,832	2,832
- Avtokreditlər		Mərhələ 1	-	76	-	-	76
		Mərhələ 2	-	10	24	-	34
		Mərhələ 3	-	-	-	304	304
Kreditlə bağlı öhdəliklər	18	Mərhələ 1	-	18,468	-	-	18,468
		Mərhələ 2	-	-	31	-	31
Maliyyə zəmanətləri	18	Mərhələ 1	-	14,794	-	-	14,794
Digər maliyyə aktivləri	14	Mərhələ 1	-	2,075	-	-	2,075
Cəmi			44,413	144,200	1,215	55,530	245,358
31 dekabr 2019-cu il	Qeyd		Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyərsizləşmiş	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1	28,596	21,474	-	-	50,070
İnvestisiya qiymətli kağızları	6	Mərhələ 1	19,082	-	-	-	19,082
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	7	Mərhələ 1	-	307	-	-	307
		Mərhələ 3	-	-	-	1,840	1,840
Amortizasiya olunmuş dəyərlə müştərilərə verilmiş kreditlər	9						
- Korporativ kreditlər		Mərhələ 1	-	37,622	-	-	37,622
		Mərhələ 3	-	-	-	19,660	19,660
- Kiçik müəssisələrə verilmiş kreditlər		Mərhələ 1	-	4,250	-	-	4,250
		Mərhələ 3	-	-	-	128,520	128,520
- istehlak kreditləri		Mərhələ 1	-	18,292	413	-	18,705
		Mərhələ 2	-	-	566	-	566
		Mərhələ 3	-	-	-	23,996	23,996
- Avtokreditlər		Mərhələ 1	-	200	115	-	315
		Mərhələ 2	-	-	21	-	21
		Mərhələ 3	-	-	-	27,538	27,538
Kreditlə bağlı öhdəliklər	17	Mərhələ 1	-	7,893	-	-	7,893
		Mərhələ 2	-	-	69	-	69
Maliyyə zəmanətləri	17	Mərhələ 1	-	6,231	-	-	6,231
Digər maliyyə aktivləri	13	Mərhələ 1	-	1,294	-	-	1,294
Cəmi			47,678	97,563	1,184	201,554	347,979

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyatla bağlı daha ətraflı məlumat 9 sayılı Qeyddə təqdim edilir.

Maliyyə zəmanətləri və akkreditivlər üçün GKZ-lər kreditlərlə eyni şəkildə qiymətləndirilir.

Bankın maliyyə aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi konsentrasiya belədir:

	2020				2019			
	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri	Cəmi	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri	Cəmi
Aktivlər								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	40,868	5,234	10,430	56,532	39,685	1,853	18,791	60,329
ARMB-də məcburi ehtiyatlar	471	-	-	471	440	-	-	440
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	308	-	-	308	302	-	-	302
İnvestisiya qiymətli kağızları	14,432	-	-	14,432	19,082	-	-	19,082
Müştərilərə verilmiş kreditlər	121,058	-	-	121,058	90,604	-	-	90,604
Törəmə maliyyə aktivləri	-	-	180	180	-	-	27	27
Digər maliyyə aktivləri	2,075	-	-	2,075	1,294	-	-	1,294
	179,212	5,234	10,610	195,056	151,407	1,853	18,818	172,078
Öhdəliklər								
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	(28,819)	-	(925)	(29,744)	(19,791)	-	(789)	(20,580)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	(85,267)	-	-	(85,267)	(70,730)	-	-	(70,730)
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	-	-	-	-	-	-	(144)	(144)
İcarə öhdəlikləri	(1,402)	-	-	(1,402)	(756)	-	-	(756)
Digər maliyyə öhdəlikləri	(1,436)	-	(176)	(1,612)	(1,342)	-	(266)	(1,608)
	(116,924)	-	(1,101)	(118,025)	(92,619)	-	(1,199)	(93,818)
Xalis aktivlər	62,288	5,234	9,509	77,031	58,778	1,853	17,619	78,260

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Bankın ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud minimal bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir və bundan əlavə likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitorinqini həyata keçirir. Bu proses gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin qiymətləndirilməsini və tələb olunduqda əlavə maliyyələşdirmə əldə etmək üçün istifadə edilə bilən yüksək keyfiyyətli təminatın mövcudluğunu daxil edir.

Bank pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı aktivlər portfelinə sahibdir. Həmçinin Bankın likvidlik ehtiyaclarını ödəmək üçün qiymətləndirə bildiyi xüsusi kredit xətləri vardır. Bundan əlavə, Bank ARMB-da pul depoziti (məcburi ehtiyat) yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən ARMB-nin təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsallarına əsaslanır. ARMB banklardan ani likvidlik əmsalının 30% səviyyəsində saxlanmasını tələb edir. 31 dekabr tarixinə bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2020	2019
Ani likvidlik əmsalı	101.60%	153.81%

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəllərdə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Bankın 31 dekabr tarixində maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş olduğunu fərz edir. Bununla bərabər Bank gözləyir ki, müştərilərin çoxu Bank ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödənişi tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Bankın hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

31 dekabr 2020-ci il tarixində	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	2,552	1,043	18,012	18,816	40,423
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	57,173	15,955	15,939	-	89,067
İcarə öhdəlikləri	193	580	1,546	-	2,319
Digər maliyyə öhdəlikləri	1,612	-	-	-	1,612
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	61,530	17,578	35,497	18,816	133,421
31 dekabr 2019-cu il tarixində	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	1,665	631	13,547	11,968	27,811
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	43,601	25,344	3,115	-	72,060
İcarə öhdəlikləri	74	221	588	-	883
Xalis yerinə yetirilmiş törəmə maliyyə öhdəlikləri	144	-	-	-	144
Digər maliyyə öhdəlikləri	913	-	-	-	913
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	46,397	26,196	17,250	11,968	101,811

Aşağıdakı cədvəldə Bankın maliyyə təəhhüdləri və şərti öhdəliklərinin müqavilə müddətləri göstərilir. Hər bir yerinə yetirilməmiş kredit öhdəliyi müştərinin icra edilməsini tələb edə bildiyi ən erkən tarixin təsadüf etdiyi müddətə daxil edilir. Buraxılmış maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə bağlı zəmanətin maksimal məbləği həmin zəmanətin tələb edilə bildiyi ən erkən dövrə aid edilir.

	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
2020	33,293	-	-	-	33,293
2019	14,193	-	-	-	14,193

Bank gözləyir ki, şərti öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaq.

Bankın öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. 31 dekabr 2020-ci il tarixində bir ildən az müddətə cəmi portfelin təxminən 82%-ni (2019-cu il: 95%) təşkil edən fiziki şəxslərdən və müəssisələrdən alınmış iri əmanətlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Bankın əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə Bankın maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Bank əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək.

Ödəmə müddətlərində fərqlərin təhlili cari hesablarda tarixi sabitliyi əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılırdı. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə üç aydan az müddət ərzində ödənilməli məbləğlərə daxil edilmişdir.

Müştərilər qarşısında öhdəliklərə fiziki şəxslərin müddətli depozitləri daxildir. Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bank bu depozitləri əmanətçinin tələbi ilə qaytarmalıdır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi və valyuta məzənnələri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd eləməsi riskidir. Bank bazar riskinin həcmi qeyri-ticarət portfəllərinə təsnif edilir. Qeyri-ticarət pozisiyaları həssaslıq təhlilindən istifadə etməklə idarə və monitorinq edilir. Xarici valyuta konsentrasiyasından qeyri, Bankın iri bazar riski konsentrasiyaları yoxdur.

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. İdarə Heyəti ARMB göstərişlərinə uyğun olaraq valyuta mövqeləri üzrə limitlər müəyyən etmişdir. Mövqelərə gündəlik monitorinq edilir.

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərinə Bankın qeyri-ticarət monetar aktivləri və öhdəlikləri və proqnozlaşdırılmış pul vəsaitləri hərəkətləri üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil, bütün digər göstəricilərin sabit qalması şərti ilə, valyuta dərəcəsinin Azərbaycan manatına qarşı məntiqi dərəcədə mümkün olan hərəkətinin ümumi gəlir haqqında hesabatə təsirini (valyutaya qarşı həssas olan qeyri-ticarət monetar aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərinə görə) hesablayır. Kapitala təsir ümumi gəlir haqqında hesabatə təsirdən fərqlənir. Cədvəldə mənfi məbləğ ümumi gəlir haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artmanı əks etdirir.

Valyuta	2020		2019	
	Məzənnədə azalma, %	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	Məzənnədə azalma, %	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir
ABŞ dollar	20.00%	1,808	10.00%	522
Rusiya rublu	16.00%	467	13.00%	367
Britaniya funtu	23.00%	(9)	13.00%	1,815

Valyuta	2020		2019	
	Məzənnədə azalma, %	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	Məzənnədə azalma, %	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir
ABŞ dollar	(3.00%)	(271)	(3.00%)	(157)
Rusiya rublu	(16.00%)	(467)	(13.00%)	(367)
Britaniya funtu	(10.00%)	4	(9.00%)	(1,256)

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Bank bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sisteminə vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

25. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Ədalətli dəyər iyerarxiyası

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Bank aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- ▶ Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- ▶ Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolay yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- ▶ Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)**Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)**

Ədalətli dəyər haqqında məlumatların açıqlanması məqsədilə Bank aktiv və ya öhdəliyin xüsusiyyəti, xarakteri və riskləri əsasında aktiv və öhdəliklər siniflərini və yuxarıda izah edildiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyəsini müəyyən etmişdir.

	Qiymətləndirmə tarixi	Aşağıdakılardan istifadə etməklə ədalətli dəyərin ölçülməsi			Cəmi
		Aktiv bazarda kvotasiya edilən qiymətlər (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri ilə ölçülmüş aktivlər					
Törəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2020-ci il	-	180	-	180
Ədalətli dəyəri ilə açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2020-ci il	56,532	-	-	56,532
İnvestisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2020-ci il	-	14,432	-	14,432
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2020-ci il	-	-	308	308
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2020-ci il	-	18,834	102,594	121,428
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2020-ci il	-	-	2,075	2,075
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2020-ci il	-	19,228	10,516	29,744
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2020-ci il	-	-	85,503	85,503
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2020-ci il	-	-	1,612	1,612

	Qiymətləndirmə tarixi	Aşağıdakılardan istifadə etməklə ədalətli dəyərin ölçülməsi			Cəmi
		Aktiv bazarda kvotasiya edilən qiymətlər (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri ilə ölçülmüş aktivlər					
Törəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2019-cu il	-	27	-	27
Ədalətli dəyəri ilə açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2019-cu il	60,329	-	-	60,329
İnvestisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2019-cu il	-	19,082	-	19,082
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2019-cu il	-	-	302	302
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2019-cu il	-	12,447	77,404	89,851
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2019-cu il	-	-	1,294	1,294
Ədalətli dəyəri ilə ölçülmüş öhdəliklər					
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2019-cu il	-	144	-	144
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2019-cu il	-	12,475	8,105	20,580
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2019-cu il	-	-	70,865	70,865
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2019-cu il	-	-	1,608	1,608

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

Ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri

Aşağıda Bankın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir:

	2020			2019		
	Balans dəyəri	Ədalətli dəyər	Tanınmamış gəlir/(zərər)	Balans dəyəri	Ədalətli dəyər	Tanınmamış gəlir/(zərər)
Aktivlər						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	56,532	56,532	-	60,329	60,329	-
İnvestisiya qiymətli kağızları	14,432	14,432	-	19,082	19,082	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	308	308	-	302	302	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər	121,058	121,428	370	90,604	89,851	(753)
Digər maliyyə aktivləri	2,075	2,075	-	1,294	1,294	-
Öhdəliklər						
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	29,744	29,744	-	20,580	20,580	-
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	85,267	85,503	(236)	70,730	70,865	(135)
Digər maliyyə öhdəlikləri	1,612	1,612	-	1,608	1,608	-
			134			(888)

Qiymətləndirmə üsulları və ehtimalları

Aşağıda maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə hələ əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini müəyyən etmək üçün istifadə edilən metodologiya və fərziyyələr təsvir olunur.

Ədalətli dəyərləri balans dəyərlərinə təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq fərz edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə müəyyən edilmiş ödəniş tarixi olmayan müddətsiz depozitlərə və əmanət hesablarına da tətbiq edilir.

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri

Kvotasiya edilən alətlərin ədalətli dəyəri hesabat tarixində qiymət kvotasiyalarına əsaslanır. Kvotasiya edilməyən alətlərin, müştərilərə verilmiş kreditlərin, müştəri depozitlərinin, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin, ARMB və kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklərin və digər maliyyə aktiv və öhdəliklərinin, maliyyə lizinqinə əsasən öhdəliklərin ədalətli dəyərini ölçmək üçün gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti eyni şərtlər, kredit riski və qalan ödəmə müddəti olan borclar üçün hazırda mövcud olan dərəcələrlə diskont edilir.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə aktivlər və öhdəliklər onların qaytarılması və ya ödənilməsi gözlənilən müddətlər üzrə təhlil edilir. Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəliyi və bir il ərzində aşağıda göstərilən mənfi uyğunsuzluq probleminin rəhbərlik tərəfindən necə həll edilməsi "Risklərin idarə edilməsi" adlı 24-cü Qeyddə göstərilir.

	2020			2019		
	Bir il ərzində	Bir ildən çox	Cəmi	Bir il ərzində	Bir ildən çox	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	56,532	-	56,532	60,329	-	60,329
İnvestisiya qiymətli kağızları	14,432	-	14,432	19,082	-	19,082
ARMB-də məcburi ehtiyatlar	471	-	471	440	-	440
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	308	-	308	302	-	302
Müştərilərə verilmiş kreditlər	75,935	45,123	121,058	61,138	29,466	90,604
Əmlak və avadanlıqlar	-	1,796	1,796	-	1,451	1,451
Qeyri-maddi aktivlər	-	3,292	3,292	-	2,151	2,151
İstifadə hüququ olan aktivlər	-	1,315	1,315	-	720	720
Təxirə salınmış vergi aktivləri	-	800	800	-	-	-
Tөрemə maliyyə aktivləri	180	-	180	27	-	27
Digər aktivlər	3,866	5,940	9,806	3,104	4,916	8,020
Cəmi aktivlər	151,724	58,266	209,990	144,422	38,704	183,126
ARMB və digər kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	2,766	26,978	29,744	1,788	18,792	20,580
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	72,565	12,702	85,267	67,940	2,790	70,730
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi	1,569	-	1,569	1,300	-	1,300
İcarə öhdəlikləri	607	795	1,402	227	529	756
Tөрemə maliyyə öhdəlikləri	-	-	-	144	-	144
Digər öhdəliklər	4,637	-	4,637	4,293	-	4,293
Cəmi öhdəliklər	82,144	40,475	122,619	75,692	22,111	97,803
Xalis aktivlər	69,580	17,791	87,371	68,730	16,593	85,323

27. Əlaqəli tərəflər haqqında açıqlamalar

24 sayılı "Əlaqəli tərəflərlə bağlı məlumatların açıqlanması" MUBS-a uyğun olaraq tərəflər o halda əlaqəli hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarındadır. Hər bir potensial əlaqəli tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar əlaqəli olmayan tərəflər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılmır.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Əlaqəli tərəflər haqqında açıqlamalar (davamı)

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların qalıqları aşağıda göstərilir:

	2020			2019		
	Əsas şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər əlaqəli tərəflər	Əsas şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər əlaqəli tərəflər
1 yanvar tarixinə kredit qalığı, ümumi	-	-	-	-	-	168
İl ərzində verilmiş kreditlər	-	-	-	-	-	-
İl ərzində kredit ödəmələri	-	-	-	-	-	(176)
Digər hərəkətlər	-	-	-	-	-	8
31 dekabr tarixinə kredit qalığı, ümumi	-	-	-	-	-	-
1 yanvar tarixinə depozitlər	-	-	103	-	-	291
İl ərzində alınmış depozitlər	-	-	-	-	-	30
İl ərzində depozit ödəmələri	-	-	(49)	-	-	(219)
Digər hərəkətlər	-	-	-	-	-	1
31 dekabr tarixinə depozitlər	-	-	54	-	-	103
31 dekabr tarixinə cari hesablar	-	-	121	-	-	135
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	3,729	11,935	-	18,707	1,937	-
ARMB və digər kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğlər	127	798	-	131	658	-
Törəmə maliyyə aktivləri	180	-	-	27	-	-
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	-	-	-	144	-	-
Təəhhüdlər və verilmiş zəmanətlər	-	-	-	-	-	-

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan gəlir və xərclər aşağıda təqdim edilir:

	31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə					
	2020			2019		
	Əsas şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər əlaqəli tərəflər	Əsas şirkət	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Digər əlaqəli tərəflər
Faiz gəliri	-	-	23	-	-	31
Faiz xərci	-	-	(26)	-	-	(21)
Xarici valyuta ilə diling əməliyyatları üzrə xalis gəlir/ (zərər)	2,572	-	-	(117)	-	-

Əsas rəhbərlik heyətinə ödəniləcək məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2020	2019
Əmək haqqı və digər qısamüddətli ödənişlər	1,742	1,618
Sosial sığorta xərcləri	286	367
Əsas rəhbərlik heyətinə ödənişlər, cəmi	2,028	1,985

31 dekabr 2020-ci il tarixinə Bankın əsas rəhbərlik heyəti 3 nəfərdən (2019-cu il: 3 nəfər) ibarət olmuşdur.

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Maliyyə fəaliyyətindən irəli gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər

	Qeydlər	ARMB-yə ödəniləcək uzunmüddətli kreditlər	Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən əldə edilən cəmi öhdəliklər
31 dekabr 2018-ci il tarixinə balans dəyəri		-	-
Daxilolmalar	20	9,392	9,392
Ədalətli dəyərlə kreditin ilkin tanınması üzrə gəlir (dövlət qrantı kimi tanınmışdır)	20	(2,076)	(2,076)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə balans dəyəri	15	7,316	7,316
Kreditin verilməsindən daxilolmalar	20	1,793	1,793
Ədalətli dəyərlə kreditin ilkin tanınması üzrə gəlir (dövlət qrantı kimi tanınmışdır)	20	(380)	(380)
Digər		849	849
31 dekabr 2020-ci il tarixinə balans dəyəri	15	9,578	9,578

"Digər" sətirinə hesablanmış, lakin hələ ödənilməmiş faizin təsiri daxildir. Bank ödənilən faizləri əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti daxilində təsnifləşdirir.

29. Kapitalın adekvatlığı

Bank tərəfindən kapitalın idarə edilməsinin məqsədləri (i) ARMB-nin müəyyən etdiyi kapital tələblərinin yerinə yetirilməsi, (ii) Bankın daim fəaliyyət göstərən müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi imkanının təmin edilməsi və (iii) fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və kapitalın adekvatlığı reytinglərinin təmin edilməsidir. ARMB-nin müəyyən etdiyi Kapitalın adekvatlığı əmsallarına uyğunluq hər ay Bankın Baş İcraçı Direktoru və Baş Mühasibi tərəfindən nəzərdən keçirilən və imzalanmış həmin əmsalların hesablanması təsvir edilən hesabatlar vasitəsilə nəzarət edilir. Kapitalın idarə edilməsinin digər məqsədləri hər il qiymətləndirilir.

Bank iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Bank səhmdarlara ödənilən dividend ödənişlərinin məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

ARMB hər bankdan və ya bank qrupundan: (a) səhm kapitalını minimal 50,000 AZN səviyyəsində saxlamağı; (b) cəmi nizamnamə kapitalının risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərə nisbətini ("cəmi kapital əmsalı") müəyyən edilmiş minimal 11% (2019-cu il: 11%) səviyyəsində və ya daha yuxarı səviyyədə saxlamağı və (c) 1 dərəcəli kapitalın risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərə nisbətini ("1 dərəcəli kapital əmsalı") müəyyən edilmiş minimal 5.5% (2019-cu il: 5.5%) səviyyəsində və ya daha yuxarı səviyyədə saxlamağı tələb edir.

2020-ci ilin yanvar ayında ARMB Cəmi Kapital üçün minimal kapitalın adekvatlığı əmsalını 11%-dən 12%-ə qaldırmışdır. Lakin, COVID-19 pandemiyasından qaynaqlanan iqtisadi tənəzzülə qarşı stimullaşdırıcı tədbirlər çərçivəsində 23 aprel 2020-ci ildə ARMB müvəqqəti olaraq bu əmsalı 11%-ə endirmək və 2021-ci ilə qədər 11% səviyyəsində saxlamaq qərarına gəlmişdir.

31 dekabr 2020-ci və 2019-cu il tarixlərində Bankın kapital adekvatlığı əmsalları, ARMB-yə təqdim edilmiş hesabatları üzrə, aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2020	2019
1 dərəcəli kapital	56,677	52,026
2 dərəcəli kapital	4,919	5,996
Cəmi nizamlayıcı kapital	61,596	58,022
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	115,223	99,242
Kapital adekvatlığı əmsalı (1 dərəcəli kapital)	49.19%	52.42%
Kapital adekvatlığı əmsalı (Cəmi kapital)	53.46%	58.46%

(Xüsusi göstərilmiş hallar istisna olmaqla, məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

30. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr

COVID-19 infeksiyasının yayılmasının qarşısını almaq üçün Azərbaycan hökuməti tərəfindən elan edilmiş səyahət məhdudiyyətləri, karantin, müəssisə və digər məkanların bağlanması, müəyyən ərazilərdə evdən çıxma qadağası kimi xüsusi karantin tədbirləri 18 yanvar 2021-ci il tarixində ləğv edilmişdir.

Nazirlər Kabinetinin 16 yanvar 2021-ci il tarixli "2021-2022-ci illər üçün Vaksinasiya Strategiyası" ilə bağlı sərəncamına uyğun olaraq Azərbaycan əhalisinin mərhələli şəkildə peyvəndlənməsi başlanmış və hazırkı maliyyə hesabatlarının buraxılması tarixinə əhalinin təxminən 2%-i artıq peyvəndlənmişdir.